

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Staša Amon

ZNAČILNOSTI PREDSEDNIŠKIH VOLITEV V SAMOSTOJNI SLOVENIJI

Diplomsko delo

Ljubljana 2008

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Staša Amon

Mentor: doc. dr. Miro Haček

ZNAČILNOSTI PREDSEDNIŠKIH VOLITEV V SAMOSTOJNI SLOVENIJI

Diplomsko delo

Ljubljana 2008

ZAHVALA

Za pomoč in nasvete pri nastajanju diplomske naloge se zahvaljujem mentorju doc. dr. Miru Hačku. Moja zahvala gre tudi družini, ki me je podpirala vsa leta mojega študija in mi stala ob strani tako v dobrih kot v slabih trenutkih, mojim sorodnikom ter prijateljem, ki so poskrbeli, da so bila moja študijska leta kar najlepša.

ZNAČILNOSTI PREDSEDNIŠKIH VOLITEV V SAMOSTOJNI SLOVENIJI

V Sloveniji je bil z ustavo decembra 1991 opredeljen parlamentarni sistem državne oblasti. Zanj je značilno, da je zakonodajna oblast v rokah parlamenta in izvršilna oblast v rokah vlade. Predsednik države ni edini in dejanski nosilec izvršilne oblasti, temveč je njen šef le na simbolni ravni. Predsednik ima predvsem reprezentativne in protokolarne funkcije ter predstavlja vrhovnega poveljnika obrambnih sil in deluje na podlagi ustave. Izvoljen je na neposrednih, splošnih in tajnih volitvah, za mandatno dobo pet let, največ dvakrat zaporedoma, na podlagi splošne in enake volilne pravice. V samostojni Sloveniji so bile izvedene štiri predsedniške volitve. Prve demokratične so bile leta 1992, nato leta 1997, 2002 in leta 2007. Leta 1992 in 1997 so se volitve odvijale brez drugega kroga, saj je obakrat že po prvem krogu zmagal Milan Kučan. Leta 2002 se tako prvič odvijajo drugi krog volitev, zmagovalec je bil Janez Drnovšek. Oba kroga volitev sta bila tudi leta 2007, zmagal pa je Danilo Türk.

KLJUČNE BESEDE: politični sistem, predsednik republike, predsedniške volitve.

CHARACTERISTICS OF PRESIDENTIAL ELECTIONS IN INDEPENDENT SLOVENIA

In Slovenia the parliamentary system of national authority was defined by the Constitution in December 1991. Its main characteristic is that the parliament has the legislative power, whereas the government has the executive authority. The president is neither the sole nor the actual holder of executive authority; however the president of the Republic is the chief representative of the country at symbolic level. The president has mainly representative and protocol functions, represents the commander in-chief of armed forces and works in line with the Constitution. The president is elected for the period of five years, for a maximum of two consecutive terms. So far, four presidential elections have taken place in Slovenia. First democratic elections occurred in 1992, followed by the elections in 1997, 2002 and 2007. In 1992 and 1997, no second ballot was needed, as the presidential candidate Milan Kučan had already won in the first ballot. In 2002 the second ballot took place for the first time, whereby Janez Drnovšek was elected. Both ballots occurred in 2007, whereby Danilo Türk was elected in the second one.

KEY WORDS: political system, President of the Republic, presidential elections.

KAZALO

1. UVOD.....	7
2. METODOLOŠKI OKVIR DIPLOMSKE NALOGE.....	8
2.1 OPREDELITEV TEMATIKE.....	8
2.2 CILJ DIPLOMSKE NALOGE.....	8
2.3 HIPOTEZE.....	9
2.4 UPORABLJENE METODE IN TEHNIKE.....	9
2.5 STRUKTURA DIPLOMSKE NALOGE.....	10
3. TEORETSKI KONCEPT.....	11
3.1 ZNAČILNOSTI POLITIČNIH SISTEMOV.....	11
3.2 VRSTE POLITIČNIH SISTEMOV IN VLOGA PREDSEDNIKA DRŽAVE.....	12
3.2.1 PARLAMENTARNI SISTEM	12
3.2.2 PREDSEDNIŠKI SISTEM	14
3.2.3 MEŠANI PARLAMENTARNO-PREDSEDNIŠKI SISTEM	16
3.2.4 SKUPŠČINSKI SISTEM	18
3.3 POLITIČNI SISTEM REPUBLIKE SLOVENIJE.....	19
3.3.1 DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE.....	21
3.3.2 DRŽAVNI SVET REPUBLIKE SLOVENIJE.....	22
3.3.3 VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE.....	23
4. INSTITUCIJA PREDSEDNIKA REPUBLIKE SLOVENIJE.....	24
5. VOLITVE PREDSEDNIKA REPUBLIKE SLOVENIJE.....	28
6. ZNAČILNOSTI PREDSEDNIŠKIH VOLITEV V SAMOSTOJNI SLOVENIJI.....	33
6.1 ZNAČILNOSTI PREDSEDNIŠKIH VOLITEV 1992.....	33
6.2 ZNAČILNOSTI PREDSEDNIŠKIH VOLITEV 1997.....	38
6.3 ZNAČILNOSTI PREDSEDNIŠKIH VOLITEV 2002.....	41
6.4 ZNAČILNOSTI PREDSEDNIŠKIH VOLITEV 2007.....	48
7. VOLILNA UDELEŽBA NA VOLITVAH V DRŽAVNI ZBOR IN LOKALNIH VOLITVAH.....	55
7.1 VOLITVE V DRŽAVNI ZBOR LETA 1992, 1996, 2000, 2004.....	55
7.2 LOKALNE VOLITVE LETA 1994, 1998, 2002, 2006.....	55
8. ZAKLJUČEK.....	56
9. LITERATURA.....	58
10. INTERNETNI VIRI.....	61

KAZALO TABEL

Tabela 6.1.1: Kandidati za predsednika republike 1992 ter njihovi predlagatelji.....	33
Tabela 6.1.2: Kandidati za predsednika republike 1992 ter število pridobljenih glasov.....	37
Tabela 6.1.3: Volilna udeležba v 1. krogu volitev l. 1992.....	38
Tabela 6.2.1: Kandidati za predsednika republike 1997 ter njihovi predlagatelji.....	38
Tabela 6.2.2: Kandidati za predsednika republike 1997 ter število pridobljenih glasov.....	40
Tabela 6.2.3: Volilna udeležba v 1. krogu volitev l. 1997.....	41
Tabela 6.3.1: Kandidati za predsednika republike 2002 ter njihovi predlagatelji.....	42
Tabela 6.3.2: Kandidati za predsednika republike 2002 ter število pridobljenih glasov po 1. krogu volitev.....	45
Tabela 6.3.3: Kandidata za predsednika republike 2002 ter število pridobljenih glasov po 2. krogu volitev.....	47
Tabela 6.3.4: Volilna udeležba v 1. in 2. krogu volitev l. 2002.....	47
Tabela 6.4.1: Kandidati za predsednika republike 2007 ter njihovi predlagatelji.....	48
Tabela 6.4.2: Kandidati za predsednika republike 2007 ter število pridobljenih glasov po 1. krogu volitev.....	51
Tabela 6.4.3: Kandidata za predsednika republike 2007 ter število pridobljenih glasov po 2. krogu volitev.....	53
Tabela 6.4.4: Volilna udeležba v 1. in 2. krogu volitev l. 2007.....	54
Tabela 7.1.1: Volilna udeležba na volitvah v državni zbor l. 1992, 1996, 2000, 2004.....	55
Tabela 7.2.1: Volilna udeležba na lokalnih volitvah l. 1994, 1998, 2002, 2006.....	55
Tabela 8.1: Primerjava števila neodvisnih kandidatov na predsedniških volitvah 1992, 1997, 2002, 2007.....	56
Tabela 8.2: Primerjava volilne udeležbe na predsedniških, lokalnih in državnozbornih volitvah.....	57

1. UVOD

Z novo slovensko ustavo je bila v naš ustavni in politični sistem uvedena institucija predsednika republike, ki je do leta 1992 nismo poznali. Do takrat je funkcijo šefa države v Sloveniji opravljalo le kolektivno telo, njegova funkcija predstavljanja republike navzven pa je bila z izjemo prvega leta po osamosvojitvi Slovenije dokaj omejena. Ustavni položaj individualnega šefa države v Republiki Sloveniji je utemeljen na načelu delitve oblasti na zakonodajno, izvršno in sodno oblast in na parlamentarnem sistemu organizacije državne oblasti (Kaučič 1992). Predsednik republike ima zgolj predstavniške, protokolarne in iniciativne funkcije, zaradi česar je njegova politična vloga relativno šibka, težišče političnega odločanja pa je v sferi parlamenta in vlade. Kljub šibki vlogi pa si lahko v okviru javnega nastopanja in preko različnih neformalnih oblik delovanja predsednik republike zagotovi veliko avtoriteto in močan vpliv na politično dogajanje (Cerar 1997). Pomemben pokazatelj položaja šefa države v ustavnem in političnem sistemu je tudi njegov način izvolitve, ki je v Sloveniji neposreden. Način izvolitve predpostavlja do določene mere obseg njegovih pooblastil in je tudi eden od elementov, ki vplivajo na dejansko vlogo pri uresničevanju državne oblasti, in to ne le izvršne (Kaučič 1992). Neposredna izvolitev daje predsedniku pomembno integrativno vlogo v državi. Isti kandidat lahko zaporedoma ponovi mandat samo dvakrat. Slovenija nima podpredsednika, zato predsednika v primeru daljše odsotnosti nadomešča predsednik državnega zbora (Lukšič 2001).

Volitve predsednika države so po tradiciji najbolj personalizirane volitve v vsaki državi, hkrati pa se v najnovejšem času najboljše ujemajo s splošno težnjo po personalizaciji politike nasploh. Te volitve so izjemna priložnost za uveljavljanje novih osebnosti v politiki, ki prinašajo nove zamisli, pa tudi za dodatno profiliranje že uveljavljenih politikov. Veliko število kandidatov, ki se pojavi na predsedniških volitvah, sicer nima enakih možnosti, nekateri se lahko pojavijo kot izraziti »outsiderji«. Prek osebnosti pa se hkrati dogaja tudi promocija posameznih političnih strank ali strankarskih skupin, tudi če te niso v ospredju (Zajc 2003).

Prve demokratične volitve predsednika republike so bile v Sloveniji sicer izpeljane že leta 1990, vendar pa je bila takrat funkcija predsednika republike oziroma predsednika predsedstva ustavno še kolektivne narave in neprimerljiva s tisto, ki jo je zakonodajni organ opredelil v sprejeti ustavi leta 1991. Tako so se prve demokratične volitve v samostojni Sloveniji zgodile leta 1992. Sledile so še leta 1997, 2002 in leta 2007.

2. METODOLOŠKI OKVIR DIPLOMSKE NALOGE

2.1 OPREDELITEV TEMATIKE

Osrednja tema diplomske naloge so, kar je razvidno že iz naslova, predsedniške volitve v samostojni Sloveniji. V samostojni Sloveniji so bile do danes izvedene štiri volitve za predsednika republike, in sicer so bile prve demokratične volitve leta 1992, druge leta 1997, tretje leta 2002 in četrte leta 2007. Na volitvah leta 1992 in 1997 je prepričljivo zmagal Milan Kučan, prav tako ni bilo potrebno izvesti drugega kroga volitev, saj je bila njegova izvolitev že v prvem krogu večinska. Leta 2002 se je prvič zgodil tudi drugi krog predsedniških volitev, v katerega sta se uvrstila Janez Drnovšek in Barbara Brezigar. V drugem krogu je z večino dobljenih glasov zmagal Janez Drnovšek. Drugi krog volitev se je prav tako zgodil na volitvah leta 2007, v katerega sta se uvrstila Lojze Peterle in Danilo Türk. Volitve so se končale s prepričljivo zmago Danila Türka.

V nalogi me bo zanimalo tudi, kakšna je pogostost pojavljanja neodvisnih kandidatov na predsedniških volitvah in kakšna je volilna udeležba na predsedniških volitvah v primerjavi z državnozborskimi in lokalnimi volitvami.

2.2 CILJ DIPLOMSKE NALOGE

Cilj naloge je glede na opredeljeno tematiko opisati značilnosti posameznih predsedniških volitev v samostojni Sloveniji leta 1992, 1997, 2002 in 2007. Poiskati podatke o tem, koliko ljudi z volilno pravico se je udeležilo posameznih predsedniških volitev, koliko in kateri kandidati so sodelovali na vsakih volitvah ter kdo so bili njihovi predlagatelji. Na podlagi slednjega bom lahko ugotovila trend pojavljanja neodvisnih kandidatov.

Opredelila in opisala bom tudi značilnosti slovenskega političnega sistema v primerjavi z drugimi političnimi sistemi in vlogo predsednika Republike Slovenije v našem političnem sistemu, ki jo bom primerjala z vlogo predsednika v drugih političnih sistemih.

Cilj naloge je prav tako ugotoviti, kakšna je bila volilna udeležba od leta 1992 pa do danes na državnozborskih in lokalnih volitvah, da jo bom lahko primerjala s tisto na predsedniških volitvah.

2.3 HIPOTEZE

Za preučevanje sem si zastavila naslednji dve hipotezi:

Hipoteza 1: pogostost neodvisnih kandidatov na predsedniških volitvah se v obdobju 1992-2007 povečuje.

Hipotezo številka 1 bom preverjala na osnovi zbiranja podatkov o tem, kdo so bili predlagatelji posameznih kandidatov na posameznih predsedniških volitvah. Za neodvisnega kandidata velja tisti, ki na volitvah kandidira samo s podporo skupine volivcev (podpora 5000 volivcev) in ni predlagan s strani določene politične stranke ali s strani poslancev državnega zbora.

Hipoteza 2: udeležba državljanov na volitvah za predsednika republike je višja, kot na državnozborskih in lokalnih volitvah.

Hipotezo številka 2 bom preverjala na osnovi uradnih statističnih podatkov o volilni udeležbi državljanov na predsedniških volitvah, državnozborskih volitvah in lokalnih volitvah od leta 1992 do leta 2007. Skleпам namreč, da je volilna udeležba državljanov na predsedniških volitvah višja kot na ostalih oziroma sorazmerna s pomembnostjo funkcije predsednika države.

2.4 UPORABLJENE METODE IN TEHNIKE

Pri pisanju diplomske naloge so bile uporabljene naslednje metode in tehnike: deskriptivna oziroma opisna metoda (opis značilnosti političnih sistemov na splošno in opis posameznih vrst političnih sistemov in političnega sistema Republike Slovenije, nadalje opis položaja predsednika v naši državi in njegovih pristojnosti ter značilnosti predsedniških volitev), analiza vsebin primarnih virov, ki se nanašajo na značilnosti in položaj predsednika države in volitve predsednika države (Ustava Republike Slovenije, Zakon o volitvah predsednika republike), analiza vsebin sekundarnih virov (monografske publikacije in članki v revijah in zbornikih), torej pregled literature, ki se s tem ukvarja na teoretičnem nivoju, sledi analiza statističnih podatkov (podatki o volilni udeležbi na predsedniških, parlamentarnih in lokalnih volitvah ter podatki o rezultatih volitev na predsedniških volitvah), analiza internetnih vsebin (internetni viri) ter na koncu še analiza in primerjava pridobljenih podatkov skozi celotno nalogo.

2.5 STRUKTURA DIPLOMSKE NALOGE

Diplomska naloga je sestavljena iz treh sklopov, in sicer uvoda, jedra in zaključka. Ti so dodatno razdeljeni na različna poglavja in podpoglavja. V uvodu predstavljam funkcijo predsednika in njegov položaj v našem političnem sistemu. Uvodu sledi metodološki okvir, kjer so opredeljeni tematika, cilj naloge in hipoteze. Jedro se začne s teoretskim konceptom, v katerem so opisani: različni politični sistemi in vloga predsednika v njih, slovenski politični sistem in položaj slovenskega predsednika v njem, institucija predsednika republike ter volitve predsednika republike. V naslednjem, 6. poglavju, so predstavljene značilnosti posameznih predsedniških volitev (kandidati, predlagatelji, volilna udeležba) in na koncu, v 7. poglavju, še statistični podatki o volilni udeležbi na državnozborskih in lokalnih volitvah.

3. TEORETSKI KONCEPT

3.1 ZNAČILNOSTI POLITIČNIH SISTEMOV

Pojem politični sistem zajema družbene interakcije in institucije, skozi katere družba sprejema odločitve, ki zadevajo večino članov družbe skoraj ves čas (Bogdanor 1992: 478).

Politični sistem sestavljajo štirje osnovni elementi. Prvi osnovni element je *politična dejavnost*, s katero dosežemo povezovanje med posameznimi deli sistema in organizacijami med seboj in to povezovanje tvori družbeno celoto. Drugi element so *osebki* oziroma akterji, ki delujejo v političnem procesu in s pomočjo katerih se politična dejavnost lahko sploh izvaja. Ti akterji so država, politične stranke, interesne skupine, javno mnenje, politična elita, državljani itd. Tretji element predstavlja *vrednostno-normativni sistem*, kjer gre za politične ideologije, politične simbole, ki povezujejo dele v celoto oziroma povezujejo državo. Četrty element političnega sistema pa so *politični odnosi*, ki so medsebojni odnosi med osebki političnega procesa, kot tudi odnosi med političnimi osebki in družbo (Pečuljić v Bibič 1971: 102–103).

Politični, kakor tudi drugi družbeni sistem (podsystem) vsake države, je v svoji stvarni podobi enkratno, neponovljiv in tako kot celotna družba ter vsa živa bitja ves čas spreminjajoč. Politične sisteme lahko razvrščamo po številnih merilih. Najobičajnejše razvrščanje uporablja spremenljivko koncentracijo (razpršitev) moči ali pa stopnjo gospodarskega in političnega razvoja. Glede na prilastitev oziroma razporeditev moči (oblasti) so primerjalni teoretiki govorili o trojni razvrstitvi na demokratične, avtoritarne in totalitarne sisteme.

Glede na spremenljivko stopnje razvoja pa so govorili zlasti o zelo osnovni delitvi na razvite in nerazvite, šele v zadnjih desetletjih so začeli uporabljati še tretjo podskupino – tako imenovane novointustrializirane države. Že ti dve izhodiščni razvrstitvi nam pokažeta pomanjkljivosti razvrščanja političnih sistemov – veliko poenostavljanje. Praktično noben politični sistem glede na vse svoje značilnosti ne sodi povsem natančno v samo en razporeditveni "predalček". Zato so vse razvrstitve političnih (in drugih družbenih) sistemov le približne in začasne. Vseeno pa razvrščanje osvetli in razjasni številne politično pomembne podobnosti in razlike. Ves čas pa se moramo zavedati, da pri vsakem razvrščanju govorimo o modelih – sistemih, v katerih so opredeljene le glavne značilnosti, ne pa o politični realnosti, kjer se na temeljne, sistemske značilnosti lepi še kopica bolj ali manj pomembnih dejstev, dogodkov (Ferfila 2001: 9–10).

V svoji nalogi se bom osredotočila le na demokratične politične sisteme, ki obstajajo v sodobnih državah, in ki jih lahko glede na ureditev in medsebojna razmerja med organi državne oblasti, razvrstimo v naslednje skupine: parlamentarni sistem, predsedniški sistem, mešani parlamentarno - predsedniški sistem in skupščinski sistem (Rakočevič 1994: 66).

V svojem najširšem smislu demokracija ne pomeni izbor pravil, ki jih določi vladajoči, ampak zanikanje kakršnegakoli ločevanja med njimi. Zgledna demokracija je oblika samo - vlade v kateri vsi odrasli državljani sodelujejo pri oblikovanju skupnih odločitev v okolju enakopravnosti in svobodnega razmišljanja (Hague in Harrop 2007: 43).

Celoten sistem razmerij med ključnimi državnimi organi pa je precej odvisen od opredelitve položaja šefa države v političnem sistemu. Tako lahko velik obseg pristojnosti in funkcij v rokah predsednika države privede do koncentracije oblasti v eni osebi, medtem ko manjše pristojnosti in funkcije predsednika države načeloma pomenijo večjo razpršitev državne oblasti. V sodobnih ustavnih sistemih imajo šefi držav načeloma le omejene možnosti neposrednega poseganja v zakonodajno funkcijo, ki je v rokah predstavniškega (zakonodajnega) telesa, zelo različen pa je obseg njihovih izvršnih državnih pristojnosti (Lajh in Krašovec v Fink-Hafner in Boh 2003: 77).

3.2 VRSTE POLITIČNIH SISTEMOV IN VLOGA PREDSEDNIKA DRŽAVE

3.2.1 PARLAMENTARNI SISTEM

Parlamentarni sistem se je najprej razvil v Angliji. Angleški parlamentarni sistem so posnemali v mnogih državah, vendar ga nikjer ni uspelo v celoti uveljaviti. To dokazuje, da političnega sistema ni mogoče mehanično prenašati in uveljaviti ne glede na specifične pogoje, potrebe in značilnosti določene družbene skupnosti. Angleški sistem so zlasti posnemali v bivših angleških kolonijah, to se pravi v popolnoma drugačnih okoliščinah in pogojih, kot so bili v Združenem kraljestvu, kjer je nastal in se razvijal. Ni bilo tradicije, potrebnih izkušenj, glavni problem pri tem pa je seveda bila njihova gospodarska in družbena nerazvitost. Iste institucije, ki so se pokazale dovolj učinkovite v razvitem svetu, drugod preprosto niso prinašale niti podobnih rezultatov.

Z razliko od predsedniških sistemov, v katerih je izvršilni predsednik ločen od zakonodajne oblasti in neodvisno izvoljen, je izvršilni predsednik v parlamentarni vladi organsko povezan z

zborom. Vlada prihaja iz parlamenta in je lahko odstavljena z izglasovanjem nezaupnice. Enako lahko vlada, skoraj v vseh primerih, razpusti parlament in skliče nove volitve. Če je paradoks predsedništva izvršilna šibkost, kljub videzu moči, je uganka parlamentarne vlade v pojasnitvi, na kakšen način lahko učinkovita vlada še zmeraj nastane iz medsebojne ranljivosti zbora in izvršilne oblasti. Rešitev je jasna: stranka nudi potrebno orodje za poenotenje, ki povezuje vlado in zakonodajno oblast na način, ki ga predsedniški sistemi preprečujejo (Hague in Harrop 2007: 336).

Parlamentarni politični sistem zahteva in je odvisen od funkcioniranja cele vrste institucij, ki v mnogih državah sploh niso poznane, kaj šele, da bi jih sprejeli kot normalen način življenja. Seveda parlamentarni sistem ni in ne more biti samo preprost seštevek različnih političnih institucij, ki jih lahko poljubno prenašamo iz enega okolja v drugega. Funkcioniranje tega sistema terja posebej prilagojen način življenja in mišljenja. Institucije, ki so jih posamezne države nekritično presajale iz drugih sistemov, so se izrodile ali pa sploh niso zaživele (Rakočević 1994: 67).

Osrednja sestavina parlamentarnega sistema ni, kot se utegne zdeti na prvi pogled, obstoj parlamenta, ki mu pripada zakonodajna oblast in ki je kot tak nujno nadrejen drugim državnim organom. V pravem (ožjem) pomenu besede je za parlamentarni sistem značilno, da je vlada (kot nosilka izvršilnouppravne oblasti) odvisna od zaupanja parlamenta, ki je nosilec zakonodajne veje državne oblasti. Na to poglobitno značilnost parlamentarnega sistema se navezujejo vloge, ki jih imajo njegovi glavni igralci: državni poglavar, parlament in vlada (Cerar in drugi 1998: 45).

Za parlamentarni sistem velja, da predsednik republike (državni poglavar, monarh) vlada, a ne upravlja. Predsednik predstavlja državo in se osredotoča na klasične državniške naloge, ne da bi posegal tudi v zasnovo in izvajanje vladne dejavnosti. Tisti, ki upravlja in je nosilec izvršilnouppravne dejavnosti, je vlada kot poseben kolektivni organ. V naravi klasičnega parlamentarnega sistema je, da predsednik podeli mandat za sestavo vlade vodji stranke ali strankarske koalicije, ki ima večino glasov v parlamentu (Cerar in drugi 1998: 45). Parlamentarni sistem je torej utemeljen na dinamičnem ravnotežju med zakonodajno in izvršno oblastjo, pri čemer je formalno težišče oblasti na parlamentu, dejanska oblast pa se večinoma nagiba v prid izvršne oblasti (Lajh v Fink-Hafner in Boh 2003: 100).

Za obstoj vlade in njen način je poglavitno, da je vlada vseskozi odvisna od zaupanja parlamenta, ki mu odgovarja, hkrati pa ima tudi sama možnost, da vpliva na parlament. Ravno to razmerje med vlado in parlamentom oziroma parlamentom in vlado je svojevrstnost parlamentarnega sistema. Parlament je tisti, ki sprejema zakon, proračun in določa politiko, ki naj jo vlada izpeljuje (Cerar in drugi 1998: 45).

V parlamentarnem sistemu sodna veja oblasti stoji bolj ob strani, je torej mnogo bolj neodvisna in samostojna, kot velja za zakonodajno in izvršilno oblast ter njuno medsebojno razmerje. Niti zakonodajna niti izvršilna oblast nimata neposrednih sredstev vplivanja na sodno oblast, pa tudi ta praviloma ne more vplivati na drugi dve veji oblasti (Grad in drugi 1996: 42).

Hague in Harrop (2001: 237) sta strnila tri bistvene značilnosti predsedniške oblasti:

- splošne volitve predsednika, ki predseduje vladi in imenuje člane vlade;
- stalni mandat za predsednika in parlament, pri čemer nobena od strani ne more odstaviti druge (za preprečevanje arbitrarne uporabe moči);
- brez prekrivanja v članstvu med izvršilno in zakonodajno oblastjo.

3.2.2 PREDSEDNIŠKI SISTEM

Predsedniški sistem je nastal v ZDA in bil uveden z ustavo iz leta 1787. Po ameriškem zgledu so ga kasneje prevzele tudi nekatere druge države, zlasti v Latinski Ameriki, pa tudi nekatere azijske države (Južna Koreja in Filipini), kot tudi v nekaterih afriških državah. Vendar ta sistem v teh državah deluje zelo drugače kot v ZDA, vsekakor bistveno manj demokratično, kar je mogoče pripisati zlasti povsem drugačnim družbenim razmeram in tradiciji (Grad in drugi 1996: 39).

Pravično predsedništvo je oblika ustavnega pravila, v katerem posamezni izvršilni predsednik vlada z veljavo, ki jo je pridobil s splošnimi volitvami, te pa temeljijo na neodvisni zakonodaji. Skoraj vedno imajo te volitve obliko neposrednih volitev. Predsednik usmerja vlado, in z razliko od večine ministrskih predsednikov, zastopa državo v vlogi predsednika pri svečanostih. Ker sta tako predsednik kakor tudi zakonodajna izvoljena za natančno določeno obdobje, ne more nobeno od obeh odstaviti drugega, kar daje posamezni instituciji neko avtonomijo. Ta razdelitev moči je znamenje predsedniškega sistema in je še ojačana z delitvijo kadra (Hague in Harrop 2007: 329).

Za predsedniški sistem je torej značilno, da ima predsednik države izjemno široka in daljnosežna pooblastila in tudi dejansko težišče oblasti je skoncentrirano v rokah predsednika. Položaja predsednika države v predsedniškem sistemu ni mogoče primerjati s položajem predsednika države v parlamentarnih sistemih niti s predsednikom vlade v teh sistemih. Ne samo da predsednik združuje v svoji osebi obe funkciji, razen tega ima še celo vrsto drugih pooblastil, ki so v drugih sistemih tako ali drugače porazdeljene med druge nosilce oblasti (Rakočevič 1994: 72).

Odnos med predsednikom in kongresom se bistveno razločuje od razmerja med vlado in parlamentom v parlamentarnem sistemu. Tako kongres kot predsednik sta demokratično voljena organa (v načelu velja to tudi za sodišča: izjema je vrhovno sodišče, katerega sodnike s soglasjem senata imenuje predsednik) in sta tako že glede na njun nastanek drug od drugega v celoti neodvisna. V tem organizacijskem pomenu sta neodvisna tudi v času njune mandatne dobe, saj kongres nima možnosti, da predsedniku izglasuje nezaupnico, kot tudi predsednik nima ustreznega pooblastila, da razpusti kongres in razpiše predčasne volitve (Cerar in drugi 1998: 46).

Za predsedniški sistem je pglavitno, da je nosilec izvršilnoupravne veje oblasti sam predsednik, ki samostojno vodi zunanjo in notranjo državno politiko in je tudi vrhovni komandant oboroženih sil. Ni vlade kot posebnega kolektivnega organa, ki je odvisen od zaupanja zakonodajnega telesa. Naslednja značilnost predsedniškega sistema je zgoraj omenjeno razmerje med kongresom in predsednikom. V naravi stvari je, da je predsednik podrejen in vezan na zakone, ki jih sprejema kongres, in na odobritev finančnih sredstev, s katerimi je mogoče zelo občutljivo usmerjati in utesnjevati predsednikovo državno politiko. Ob zakonski in finančni pomoči, ki sta na strani kongresa, ima tudi senat kot drugi kongresni dom možnost, da odkloni soglasje, ki ga predsednik potrebuje za sklepanje meddržavnih pogodb, za imenovanje sodnikov Vrhovnega sodišča in za imenovanje visokih državnih uradnikov. Na drugi strani ima tudi predsednik več vzvodov, da vpliva na kongres (Cerar in drugi. 1998: 46–47). Predsednik ne predlaga in ne pripravlja zakonov, vendar pa ima pri njihovem sprejemu suspenzivni veto. Zakon, s katerim se predsednik ne strinja, določen čas ne more biti sprejet. Po poteku časa pa mora biti tak zakon sprejet v obeh domovih z 2/3 večino. Takšen veto daje seveda predsedniku dejansko izredno močan vpliv in vlogo v zakonodajnem postopku.

Na izvršilno oblast je prenesena pravica sprejemati podzakonske akte, s katerimi se ne samo izvajajo zakoni, ampak v številnih pogledih dejansko urejajo vrsto pomembnih vprašanj. Gre za neke vrste delegirano zakonodajo, s katero se na izvršilni organ prenašajo pooblastila za sprejemanje pravnih aktov, ki imajo dejansko značaj zakonov. Na veljavnost zakonov pa lahko s svojimi sodbami vpliva tudi nosilec sodne oblasti (Vrhovno sodišče) (Rakočevič 1994: 73).

Hague in Harrop (2001: 239) opisujeta, da ima parlamentarni zbor tri najpomembnejše značilnosti:

- vladajoče stranke prihajajo iz parlamenta. Ministri so izbrani med člani in ostanejo člani parlamenta;
- vodja parlamenta (imenovan predsednik vlade) in kabinet predsednika vlade je lahko odstavljen z izglasovanjem nezaupnice v parlamentu. Sedež predsednika vlade je praviloma ločen od sedeža predsednika države;
- izvršilna oblast je strokovna in prevzema obliko kabineta znotraj katerega naj bi predsednik vlade bil samo prvi med enakimi. Takšna množinska izvršilna oblast se od predsedniške oblasti razlikuje po tem, da ima zadnja le enega izvršilnega vodjo.

Predsedniška oblast razmejuje moč same sebe. Sistem postavlja zahtevo izvršnemu predsedniku, da se ta pogaja z zakonodajno oblastjo in s tem mehanizmom zagotavlja, da deliberacija premaguje diktatorstvo. Zagovorniki oblike dokazujejo, da s tem, ko postavlja ustavne meje predsedniškim zahtevam, ohranja bistvo demokracije. Vendar nasprotniki namigujejo na to, da je predsedništvo zarota proti vladi. Obstaja nevarnost, da deliberacija zaide na mrtvo točko, da je demokratično hotenje preprečeno s pretirano fragmentacijo, sistem pa postane nestabilen (Hague in Harrop 2007: 330).

3.2.3 MEŠANI PARLAMENTARNO-PRESEDNIŠKI SISTEM

Med parlamentarni in predsedniški sistem uvrščamo sistem, ki ima značilnosti tako enega in drugega. Gre za mešani parlamentarno-predsedniški oziroma polpredsedniški sistem, ki sicer izhaja iz parlamentarnega sistema, vendar je v njem položaj šefa države okrepljen tako zelo, da se močno približuje položaju šefa države v predsedniškem sistemu (Lajh v Fink-Hafner in Boh, 2003: 101). Ta sistem se je najbolj dosledno uveljavil v Franciji v ustavni ureditvi pete republike (na podlagi ustave iz leta 1958).

Predsedniška in parlamentarna oblast nudita jasne modele politične izvršilne oblasti. Polpredsedniška izvršilna oblast pa združuje obe obliki z namenom, da ustvari nov sistem z njemu lastnimi značilnostmi. Polpredsedniška vlada kombinira izvoljenega predsednika z ministrskim predsednikom in kabinet, ki je odgovoren parlamentu. Z razliko od predsednika države v parlamentarnih sistemih je predsednik v polpredsedniški izvršilni oblasti bolj v politiki, kot pa nad njo. Kot sistem dveh predsednikov polpredsedniška izvršilna vlada ustvarja delitev oblasti med izvršilnima predsednikoma in s tem ustvarja trenja med predsednikom in ministrskim predsednikom (Hague in Harrop 2007: 344).

Polpredsedniško oblast tako tvorita izvoljeni predsednik države, ki izvaja politične naloge, in predsednik vlade, ki vodi kabinet, odgovoren parlamentu. Predsednik vlade, ki je praviloma imenovan s strani predsednika države, je odgovoren za vsakodnevno delovanje vlade znotraj države, vključno s sodelovanjem s parlamentom, predsednik države pa opravlja funkcijo nadzora, zadolžen je za zunanje zadeve in v kriznih situacijah dobi pooblastila za popoln nadzor (Hague in Harrop 2001: 245).

V tem sistemu ima torej predsednik bistveno bolj okrepljeno vlogo (kot predsednik v parlamentarnem sistemu), ob njem pa ostaja tudi vlada kot posebno telo, ki je odvisno od zaupanja parlamenta (Cerar in drugi 1998: 48). Približevanje položaju šefa v predsedniškem sistemu se kaže zlasti v neposredni izvolitvi predsednika republike in v njegovih pristojnostih, ki daleč presegajo pristojnosti šefa države v parlamentarnem sistemu, še posebej pa v njegovem vplivu na oblikovanje in delovanje vlade (Grad in drugi 1996: 43). Politična oblast je torej skoncentrirana v rokah šefa države, ki ima tudi odločujoč politični vpliv nad celotno državno upravo in je s tem dejansko nosilec izvršilne oblasti (Rakočevič 1994: 74), ni pa individualni nosilec izvršilne oblasti, kajti v tem sistemu še vedno obstaja vlada, ki je formalno vezana na parlament, ki pa je dejansko odgovorna predsedniku republike in jo ta tudi vodi (Grad in drugi 1996: 43). Predsednik je izvoljen na volitvah in njegova oblast ni izpeljana iz predstavniškega telesa (Rakočevič 1994: 74).

V mešanem sistemu imenuje prvega ministra predsednik, na njegov predlog pa imenuje in razrešuje tudi ministre. Ministri niso člani parlamenta, kot to velja za klasični parlamentarni sistem. Odstop od parlamentarnega sistema pomeni tudi predsednikovo pooblastilo, da predseduje sejam vlade in podpisuje njene akte. S tem je predsedniku omogočeno, da intenzivno (so)odloča politiko vlade in lahko doseže celo to, da izsili odstop prvega ministra (Cerar in drugi 1998: 48).

Posebno močna pooblastila ima predsednik republike v izrednih razmerah, saj ima takrat pravico ukrepati po lastni presoji, vendar po predhodnem posvetovanju s prvim ministrom, predsednikom obeh zbornic in s predsednikom ustavnega sveta. Prav tako lahko po predhodnem posvetu razpusti parlament. Vlada oziroma ministrski svet določa in vodi državno politiko in za to politično odgovarja parlamentu. Vlada s svojimi akti ureja vse, kar po ustavi ni izrecno pridržano parlamentu. Prvi minister lahko postavi vprašanje zaupnice, najmanj desetina članov narodne skupščine pa lahko predlaga glasovanje o nezaupnici. Nezaupnica se lahko izglasuje samo z absolutno večino. V takem primeru more prvi minister odstopiti, predsednik republike pa se odloči, ali bo imenoval novega prvega ministra ali pa bo razpustil parlament.

Parlament opravlja zakonodajno funkcijo, vendar v mejah ustavno določenih pristojnosti. Močno vlogo v parlamentarni proceduri ima vlada, ki celo določa prednostni dnevni red parlamenta. Sistem je torej zgrajen tako, da ima največjo moč šef države, za njim vlada (oba predstavljata izvršilno vejo oblasti) in nato šele parlament (kot zakonodajna veja oblasti) (Grad in drugi 1996: 44–45).

3.2.4 SKUPŠČINSKI SISTEM

Skupščinski sistem naj bi uveljavljal načelo enotnosti oblasti, pri čemer naj bi bila zakonodajna in izvršna oblast v rokah parlamenta ali skupščine. Skupščinski sistem ima v zahodni Evropi le Švica. Ta sistem smo razvijali tudi pri nas do osamosvojitve in sprejetja Ustave Republike Slovenije, ki je uvedla parlamentarni sistem. Bistvo tega sistema naj bi bilo absolutna dominacija skupščine kot predstavniškega telesa nad vsemi drugimi nosilci državnih funkcij (Rakočević 1994: 73).

Po tem načelu vsa oblast izhaja iz ljudstva, ki jo izvaja bodisi neposredno bodisi po svojih izvoljenih predstavnikih v predstavniškem telesu. Seveda mora tudi ta sistem upoštevati, da različne funkcije državne oblasti izvajajo različni državni organi, vendar pa tu ne velja načelo relativne neodvisnosti organov pri izvajanju svoje funkcije, temveč je vsa oblast osredotočena in izhaja iz enega organa.

Za skupščinski sistem je torej značilno, da je skupščina kot nosilec zakonodajne oblasti in izvoljeno predstavniško telo ljudstva najvišji organ oblasti v razmerju do vseh državnih organov. Vse druge državne organe voli in odpoklicuje skupščina. Vse to še posebej velja v razmerju do

izvršilne oblasti, ki je skupščini neposredno podrejena. Izvršilni organ je tako organizacijsko kot tudi funkcionalno popolnoma podrejen skupščini, saj ga skupščina voli in razrešuje in mora v celoti izvajati politiko skupščine. V tem sistemu je torej vlada le nekakšen izvršilni odbor same skupščine. Ne vlada ne kakšen drug državni organ ne more na noben način vplivati na delovanje skupščine (Grad in drugi 1996: 45).

Za švicarsko ureditev je značilno, da organizacija oblasti izhaja iz načela enotnosti oblasti in sodi v okvir skupščinske vladavine. Izredno močno je razvita neposredna demokracija (ustavodajni in zakonodajni referendum, ljudska iniciativa, ljudski veto). V nekaterih kantonih je referendum celo obvezen za vse zakone (Grad in drugi 1996: 45). Švicarska zvezna skupščina je najvišji organ oblasti in je sestavljena iz nacionalnega sveta, ki predstavlja vse ljudstvo, in stanovskega sveta, ki predstavlja kantone. Prvi se voli neposredno na podlagi splošne in enake volilne pravice, pri čemer pa mora vsak kanton dobiti najmanj enega poslanca. Zvezni svet je kolegijsko izvršilno telo, ki ga volita oba domova, pri čemer se čim bolj upošteva sorazmerna zastopanost kantonov ter strankarska pripadnost. Zvezni svet opravlja tudi funkcijo kolektivnega šefa države. Izmed njegovih članov zvezna skupščina imenuje predsednika, ki obenem opravlja reprezentativni del funkcije predsednika konfederacije. Zvezni svet je pri svojem delovanju (formalno) popolnoma podrejen skupščini kot njen izvršilni organ. Zato ne veljajo parlamentarni instrumenti (nezaupnica, zaupnica itd.), kot tudi ne odstop vlade (Grad in drugi 1996: 46).

3.3 POLITIČNI SISTEM REPUBLIKE SLOVENIJE

Republika Slovenija je samostojna država od 25. junija 1991. Uradni jezik je slovenščina, na področju madžarske in italijanske manjšine pa tudi madžarščina in italijanščina. Državljeni Slovenije so svojo odločitev za samostojno Slovenijo sprejeli na plebiscitu decembra leta 1990. Nato se je začela trnova pot za mednarodno priznanje neodvisne Republike Slovenije, ki se je formalno končala s sprejemom Slovenije v polnopravno članstvo OZN maja 1992 (Lukšič 2001).

23. decembra 1991 je večstrankarski Državni zbor Republike Slovenije sprejel novo Ustavo. To so podpirale tako stranke, ki so izvirale iz bivše demokratične opozicije prejšnjemu režimu, kakor tudi stranke, ki so nasledile prejšnje družbeno-politične organizacije (Brezovšek in drugi 2007).

V zakonodajnem smislu je ustava najvišji državni pravni akt, ki v političnem smislu vzpostavlja osnovo za demokracijo, medtem ko v družbenem smislu predstavlja homeostatičen mehanizem, ki ohranja državno stabilnost. Ustava v prvi vrsti zadovoljuje človeško potrebo po varnosti – omogoča napovedljivost zakonodajne oblasti in s tem določeno ureditev družbenih odnosov. Ustava Republike Slovenije je po obliki moderna ustava, ki se osredotoča na vsebino klasične ustave. Bistveno se razlikuje od prejšnjih slovenskih (ali jugoslovanskih) ustav iz let 1963 in 1974, ki sta temeljili na “Osnovah samoupravljanja”. To je determiniralo ne samo državni sistem, ampak tudi položaj in vlogo delovnega človeka ter državljana v večji ali manjši samoupravni skupnosti.

Proces oblikovanja in uzakonjevanja slovenske Ustave, sprejete 23. decembra 1991, je bil neločljivo povezan s slovenskim osamosvajanjem in demokratizacijo. Demokratizacija je potekala od konca osemdesetih do začetka devetdesetih let in zasnovala osnovo za tranzicijo k novi ustavni ureditvi. Eden izmed pglavitnih ciljev te ureditve je bila nacionalna osvoboditev, vendar je proces osvoboditve presegel sprejemanje nove ustave. Zaradi nedoseženega političnega konsenza glede nove ustavne ureditve je bila nova ustava sprejeta približno šest mesecev po razglasitvi o neodvisnosti (Brezovšek in drugi 2007: 36–39).

Po uvedbi demokratičnega sistema v Sloveniji se je ta soočila z odločilnimi spremembami: sprejeti in izvajati novo demokratično zakonodajo, uvesti liberalno gospodarstvo s svobodnimi iniciativami in doseči nacionalno suverenost z neodvisno državo. Izzivi so bili veliki in spopadanje z njimi je zahtevalo politično večino, ki je bila v prvem letu in pol malodane soglasna. Na začetku je slovenska politika poskušala doseči nacionalno suverenost in neodvisnost s projektom nove ustave (Brezovšek in drugi 2007: 21).

V Sloveniji je bil z ustavo opredeljen parlamentarni sistem državne oblasti, ki se je (z nekaterimi odstopanji) kar najbolj zgledoval po modelu nemške ustavne ureditve. Nova slovenska ustava je uveljavila parlamentarni sistem, v okviru katerega sta državni zbor kot nosilec zakonodajne veje oblasti ter vlada, ki skupaj s predsednikom republike opravlja izvršno funkcijo oblasti, razmeroma samostojna, pri čemer pa je vlada formalno podrejena parlamentu. V razmerju do zakonodajne oblasti je zelo oslavljen tudi položaj šefa države. Njegove pristojnosti sodelovanja pri oblikovanju vlade so zožene le na predlaganje kandidata za predsednika vlade, ne more pa imenovati ministrov, ker je ta pravica zgolj v pristojnosti državnega zbora. Predsednik republike, ki je sicer izvoljen na neposrednih volitvah za mandatno dobo pet let, ima predvsem

reprezentativne in protokolarne funkcije ter predstavlja vrhovnega poveljnika obrambnih sil. Širša pooblastila ter pomembnejšo vlogo in vpliv ima predsednik republike opredeljene le za primer vojne in izrednega stanja, ko lahko na predlog vlade izdaja uredbe z zakonsko močjo.

Osrednja posebnost slovenske ustave je institut konstruktivne nezaupnice, ki je povzet po (zahodno)nemški ustavni ureditvi. Konstruktivna nezaupnica pomeni, da je vladi mogoče izglasovati nezaupnico le tako, da državni zbor hkrati izvoli novega predsednika vlade. Ta izpeljava se posebej prilega tistim parlamentarnim sistemom, ki temelje na kopici majhnih strank in le-te ne uspejo dobiti niti večine v parlamentu niti skleniti zelo čvrstih koalicij. V tem položaju naj institut konstruktivne nezaupnice utrjuje vlogo vlade in skuša preprečevati, da bi bila zaradi krhkega ravnovesja sil nestabilna (Cerar in drugi 1998: 46). Konstruktivna nezaupnica je bila torej uvedena zato, ker so zagovorniki parlamentarnega modela priznavali, da je osrednja nevarnost takega sistema v (možni) nestabilnosti vlad, zlasti ob veliki strankarski razcepljenosti parlamenta in šibkih koalicijah (Boh in Lajh v Fink-Hafner in Boh 2003: 158).

V nasprotju z zgoraj opisanim modelom je polpredsedniški sistem oblasti, ki je bil kot druga alternativa, opredeljen v osnutku slovenske postsocialistične ustave, predvidel neposredno izvoljenega predsednika republike, ki bi bil hkrati šef države in najvišji nosilec vladne funkcije. Predsednik države naj bi namreč imenoval predsednika vlade in na njegov predlog ministre, pri čemer vlada, ki bi jo postavil predsednik države, ne bi bila odvisna od večinske podpore v državnem zboru. Državni zbor bi lahko vladi izglasoval nezaupnico z dvotretjinsko večino glasov navzočih poslancev. Taka ureditev naj bi torej po eni strani pomenila odstopanje od temeljnega načela parlamentarnega sistema, po katerem mora imeti vlada večinsko podporo v parlamentu, a naj bi po drugi strani zagotavljala veliko stabilnejšo izvršilno vejo oblasti (Boh in Lajh v Fink-Hafner in Boh 2003: 158).

3.3.1 DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

Ustava Republike Slovenije določa Državni zbor kot predstavniško in zakonodajno telo, kar pomeni strokovno telo devetdesetih neposredno izvoljenih predstavnikov (članov parlamenta). Volitve morajo biti splošne in temeljiti na enakopravni volilni pravici ter tajnosti volitev. Število članov parlamenta je razmeroma nizko v primerjavi z drugimi parlamenti, kar povzroča težave pri njegovem delovanju. Državni zbor zastopa slovenske državljane, kajti člani parlamenta so izvoljeni na osnovi splošne volilne pravice. Državni zbor je tako reprezentativno telo, ki

suverenost ljudi izraža na podlagi izvoljenih članov parlamenta. Državni zbor prav tako zastopa pripadnike italijanske in madžarske manjšine, tako da imata obe (in vsaka od njiju) zagotovljenega enega člana parlamenta, ne glede na to, kakšna je velikost te manjšine.

Državni zbor vodi predsednik ob pomoči največ treh podpredsednikov in kolegija, ki ga ob navedenih sestavljajo še vodje poslanskih skupin in poslanca madžarske ter italijanske narodnosti. Državni zbor deluje prek odborov, ki opravljajo tipične naloge parlamentarnih delovnih teles, in komisij, ki so ustanovljene za posebne naloge. Državni zbor deluje tudi prek poslanskih skupin, v katere se združujejo poslanci iste stranke ali neodvisni poslanci (Lukšič 2001: 16–18).

Državni zbor opravlja vse naloge, ki so značilne za moderne parlamente. Kot reprezentativno telo je izraz suverenosti ljudi, kjer so različne politične možnosti zastopane s strani različnih političnih strank. Poleg svoje reprezentativne vloge opravlja Državni zbor tudi druge državne funkcije, ki jih v grobem lahko ločimo na zakonodajne, volilne in nadzorne funkcije. V teh okvirih in s svojimi kompetencami je Državni zbor pooblaščen ne samo da odloča o zakonih, ampak tudi o politiki, ki zadeva različna področja družbenega življenja. Poleg njegove funkcije sprejemanja odločitev ima Državni zbor tudi funkcijo ustvarjanja legitimnosti, rekrutiranja, socializiranja in izobraževanja (Brezovšek in drugi 2007: 51–52).

3.3.2 DRŽAVNI SVET REPUBLIKE SLOVENIJE

Državni svet predstavlja posebnost v političnih sistemih zahodnih demokracij, saj je podobno kot nekdanji irski senat in nekdanji senat Svobodne države Bavarske sestavljen po načelu korporativnega predstavništva (Lukšič 2001: 16).

Prva omemba Državnega sveta kot predstavniškega telesa funkcionalnih interesov se je pojavila v tako imenovani Pisateljski ustavi, vendar ideja v tistem času ni pridobila dovolj velike podpore javnosti. Kompromis med zagovorniki enodomnega in dvodomnega parlamenta se je pojavil šele v začetku decembra 1991. Dogovorjeno je bilo, da je Državni svet posvetovalno telo Slovenskega parlamenta. V primerjavi z njegovo prvotno zasnovo je bil v Državni svet uveden veliko večji odstotek lokalnega zastopništva, tako lokalno zastopništvo sedaj šteje 22 od 40 sedežev, kar se precej razlikuje od modela – prejšnji Bavarski senat, kjer je bila lokalnemu zastopništvu dodeljena le ena desetina sedežev. Na uvedbo Državnega sveta v slovenski politični

sistem so vplivali predvsem trije poglavitni dejavniki: močna slovenska tradicija zastopanja interesov, tradicija tripartitne Republiške skupščine prejšnjega sistema, primer Bavarskega senata.

96. člen Slovenske ustave določa, da je Državni svet predstavniški organ socialnih, gospodarskih, izobraževalnih in lokalnih interesov. Ima 40 sedežev – štirje pripadajo predstavnikom delodajalcev, štirje predstavnikom delojemalcev, štirje predstavnikom kmetov, obrtnikov in samostojnih poklicev, šest predstavnikom negospodarskih dejavnosti, medtem ko je ostalih 22 sedežev rezervirano za predstavnike lokalnih interesov. Obstaja jasna delitev Državnega sveta na dva temeljna dela. Prvi del so predstavniki funkcionalnih interesov (delovni in socialni) in drugi del so predstavniki teritorialnih (lokalnih) interesov (Brezovšek in drugi: 65–66).

3.3.3 VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE

V prejšnjem sistemu je namesto vlade deloval izvršni svet skupščine. V sistemu enotnosti oblasti je bil izvršni svet zgolj izvajalec politik, ki jih je sprejemala skupščina. Nov sistem delitve oblasti je uvedel vlado kot nosilko izvršilne veje oblasti. Vlada je enotno kolegijsko telo, ki ga sestavljajo predsednik in ministri. Ministri vodijo ministrstva in dajejo politične usmeritve. Strokovno delo na zaokroženih področjih v okviru ministrstev opravljajo državni sekretarji, ki jih imenuje vlada na predlog ministra (Lukšič 2001: 23).

Vlada je torej izvršilni organ Republike Slovenije in najvišji organ slovenske državne administracije. Vodi ga ministrski predsednik in ministri. To je določeno v 110. členu Ustave in v 8. členu Zakona o vladi Republike Slovenije. Zakon prav tako določa 15 ministrov, ki vodijo posamezna ministrstva, in največ dva ministra brez listnice. Število članov Vlade variira, kar je prav tako značilno tudi za ministre brez listnice. Ker Zakon o vladi Republike Slovenije več ne omenja ministrskega podpredsednika, obstaja le uredba o nadomeščanju ministrskega predsednika v času njegove odsotnosti. Vlada ima skupno 17 članov (1+15+1). Ministri so imenovani s strani ministrskega predsednika in izvoljeni s strani Državnega zbora (Brezovšek in drugi 2007: 71).

4. INSTITUCIJA PREDSEDNIKA REPUBLIKE SLOVENIJE

Osamosvojitve Slovenije in njena nova ustavna ureditev iz začetka devetdesetih let dvajsetega stoletja sta z uveljavitvijo načela delitve oblasti in parlamentarnega sistema spremenili (tudi) položaj in organiziranost izvršne veje oblasti. Uvedena sta bila individualni nosilec funkcije predsednika države kot nominalni šef izvršilne oblasti in vlada kot dejanski nosilec izvršilne oblasti (Boh in Lajh v Fink-Hafner in Boh 2003). Vloga predsednika Republike Slovenije je podobna vlogi predsednikov ostalih parlamentarnih sistemov v Srednji Evropi. Izvaja predstavniško funkcijo in je poveljnik vojaških sil. Postopek za izvolitev predsednika Slovenije je opisan v Zakonu o volitvah predsednika republike (Brezovšek in drugi 2007: 115).

Funkcija predsednika republike je najvišja formalna avtoriteta v državi. Po slovenski ustavi predsednik republike predstavlja Republiko Slovenijo in je hkrati vrhovni poveljnik njenih oboroženih sil. Čeprav je predsednik republike izvoljen na neposrednih volitvah, kar je formalno element (pol)predsedniškega sistema, pa iz celote slovenske ustave izhaja, kot že na začetku omenjeno, da sodi Slovenija med parlamentarne ureditve, v katerih je težišče političnega odločanja v sferi vlade in parlamenta. Kot že omenjeno, se je namreč Slovenija z ustavo iz leta 1991, uvrstila v skupino tistih srednjeevropskih držav s parlamentarnim sistemom, ki opredeljujejo razmeroma šibek formalni položaj predsednika države. Predsednik države ima bolj ali manj le predstavniško vlogo in vlogo vrhovnega poveljnika oboroženih sil. S svojim delovanjem in neformalnim vplivom naj bi predsednik države predvsem ščitil temeljne ustavne vrednote in skrbel za čim bolj usklajeno delovanje državnega mehanizma. V trikotnik parlamentarnega sistema (parlament – vlada – predsednik države) naj bi predsednik države tako vnašal predvsem stabilnost, medtem ko naj bi parlament vnašal demokratičnost, vlada pa učinkovitost. Vendar pa v Sloveniji ob morebitni vladni krizi predsednik republike nima pooblastil, ki bi prispevala k njenemu reševanju. Nima namreč pravice razpustiti parlamenta, ne možnosti razpisati predčasne volitve. Predsednik mora predčasne volitve razpisati le v primeru, če po večkratnih poskusih ugotovi, da noben kandidat za sestavo vlade ne more dobiti ustrezne podpore v državnem zboru (Boh in Lajh v Fink-Hafner in Boh 2003: 154–155).

Predsednik republike torej deluje na podlagi ustave. Njegove naloge in pooblastila so določena z ustavno opredelitvijo njegove funkcije in njegovih pristojnosti. Po ustavno določeni funkciji predsednik republike predstavlja Republiko Slovenijo in je vrhovni poveljnik njenih obrambnih sil. Pristojnosti predsednika republike so določene tako v členu, ki ima tak naslov, kot tudi v

drugih določbah ustave. V pojem funkcij so zajete naloge, pooblastila in pristojnosti predsednika republike (Ribarič v Brezovšek 1996: 129–130).

Predsednik republike je izvoljen za funkcijsko dobo petih let, vendar največ dvakrat zaporedoma (Ustava RS 2005: 103. člen). Prve volitve so bile sočasno z volitvami za državni zbor. Različna mandatna doba predsednika republike in poslancev državnega zbora lahko prispeva k zagotavljanju kontinuitete delovanja države in h krepitvi politične stabilnosti. V sestavi parlamenta, posebej še izvoljenega po proporcionalnem načelu, se po naravi stvari nujno izraža večstranski politični pluralizem, pri neposredno izvoljenem šefu države pa prihaja do izraza širok ljudski konsenz o splošnih vrednotah in usmeritvah, ki naj jih posebej predstavlja predsednik države (Ribarič v Brezovšek 1996: 121). Če se mandatna doba predsednika republike izteče med vojno ali med trajanjem izrednega stanja, mu mandat preneha šest mesecev po prenehanju vojnega ali izrednega stanja (Ustava RS 2005: 103. člen).

V ustavi je prav tako zapisano, da je funkcija predsednika republike nezdružljiva z opravljanjem druge javne funkcije ali poklica (Ustava RS 2005: 105. člen). Stvari primerno, »nevtralno« opravljane funkcije predsednika in njegova avtoriteta zahtevajo, da je prost drugih obveznosti in njegovo neodvisnost. Predsednik s svojim delovanjem ne sme vzbujati vtisa pristranosti. Potreba po distanci oziroma »nevtralnosti« predsednika glede na strankarsko politično usmeritev in strankarske organe narekuje, da predsednik pusti mirovati svoje članstvo v politični stranki in se ne udeležuje strankarske dejavnosti, vendar ustavnopravno k temu ni zavezan. Seveda pa potreba po distanci oziroma »nevtralnosti« predsednika države ne pomeni, da bi moral zaradi svoje funkcije zatajiti svoje mnenje in prepričanje (Ribarič v Brezovšek 1996: 121–122).

Predsednik republike razpisuje volitve v državni zbor, razglaša zakone, imenuje državne funkcionarje, kadar je to določeno z zakonom, postavlja in odpoklicuje veleposlanike in poslanike republike in sprejema poverilna pisma tujih diplomatskih predstavnikov, izdaja listine o ratifikaciji, odloča o pomilostitvah, podeljuje odlikovanja in častne naslove, opravlja druge zadeve, določene z ustavo. Na zahtevo državnega zbora pa mora predsednik republike izreči mnenje o posameznem vprašanju (Ustava RS 2005: 107. člen).

Kadar se državni zbor zaradi izrednega stanja ali vojne ne more sestati, lahko predsednik republike na predlog vlade izdaja uredbe z zakonsko močjo. Z uredbo z zakonsko močjo se lahko izjemoma omejijo posamezne pravice in temeljne svoboščine. Predsednik republike mora uredbe

z zakonsko močjo predložiti v potrditev državnemu zboru takoj, ko se ta sestane (Ustava RS 2005: 108. člen).

V primeru trajnega zadržka, smrti, odstopa ali drugega prenehanja predsednikove funkcije do izvolitve novega predsednika funkcijo predsednika republike začasno opravlja predsednik državnega zbora. V tem primeru je treba razpisati volitve za novega predsednika republike najkasneje v 15 dneh po prenehanju funkcije prejšnjega. Predsednik državnega zbora začasno opravlja funkcijo predsednika republike tudi med zadržanostjo predsednika republike (Ustava RS 2005: 106. člen).

Če predsednik republike pri opravljanju svoje funkcije krši ustavo ali huje krši zakon, ga državni zbor lahko obtoži pred ustavnim sodiščem. Le-to ugotovi utemeljenost obtožbe ali obtoženega oprosti, z dvotretjinsko večino glasov vseh sodnikov pa lahko odloči o odvzemu funkcije. Potem ko ustavno sodišče dobi sklep državnega zbora o obtožbi, lahko določi, da predsednik republike do odločitve o obtožbi začasno ne more opravljati svoje funkcije (Ustava RS 2005: 109. člen). Funkcija predstavljanja republike nedvomno pomeni, da jo predsednik republike predstavlja tako doma kot na zunaj v meddržavnih odnosih (Ribarič v Brezovšek 1996: 129–130).

Močan vpliv na politično dogajanje si predsednik države praviloma lahko zagotovi na dva načina: a) z javnim nastopanjem oziroma komentiranjem in svetovanjem o posameznih najpomembnejših politikah ali dogodkih, ob predpostavki, da tako deluje premišljeno in ne pre pogosto; b) z neformalnim delovanjem, ki je očem, javnosti lahko tudi bolj ali manj skrito. Vsekakor pa moramo v tem primeru govoriti o vlogi predsednika države v političnem sistemu, sestavljeni iz formalno določenih funkcij in pristojnosti ter njegovega neformalnega delovanja (Lajh in Krašovec v Fink-Hafner in Boh 2003: 77–78).

Kot dodatek k političnemu okolju in institucijam modernega predsedovanja vplivajo na zakonodajni uspeh tudi osebne značilnosti predsednika in njegova sposobnost vodenja. Predsednik pravzaprav nasledi proces ustvarjanja politike na način, ki odgovarja njemu. Nekateri predsedniki so boljši v upravljanju in lahko ustvarijo bolj učinkovita sredstva za usklajevanje politike. Drugi imajo bolj razvite sposobnosti komuniciranja in so boljši v tem, da prepričajo javnost in parlament, da podprejo njihov program. Politologija včasih minimizira predsedniško vodenje, ker ga je težko objektivno ocenjevati.

Tipologija predsedniškega vodenja temelji na dveh kriterijih: upravljaljske sposobnosti in prodajne sposobnosti. Namesto da bi se osredotočili na psihološke značilnosti, identificirajo sposobnosti, ki so nujne za predsednika, da bi ta uspel. Predsednik, ki je dober menedžer, lahko določi prioritete, zbere ustrezno usposobljene ljudi in stori vse potrebno, da doseže cilje. Predsednik, ki je dober prodajalec, pa lahko komunicira, motivira ali celo manipulira druge voditelje, medije in javnost. Oboje upravljaljske in komunikacijske (prodajne) sposobnosti determinirajo predsedniško vodenje (LeLoup 2003: 72).

5. VOLITVE PREDSEDNIKA REPUBLIKE SLOVENIJE

Eden najpomembnejših sestavnih delov splošnega političnega sistema vsake države je volilni sistem, saj izraža in potrjuje temeljne politične odnose in oblike določene družbe. Na drugi strani pa tudi sam volilni sistem vpliva na delovanje političnega sistema. Na eni strani je pomemben za politični položaj in vlogo človeka kot državljana, na drugi strani pa za organizacijo oblasti in delovanje političnih organov in institucij. Zato volilna pravica ni samo pravica državljana, temveč tudi sredstvo, s katerim državljanji oblikujejo politični temelj sistema oblasti. Volilni sistem je mogoče razumeti predvsem na dva načina. V najširšem pomenu ga navadno opredeljujemo kot skup pravnih pravil, ki urejajo volitve, ali pa kot skup volilnih načel in sredstev za njihovo uresničevanje, ki so pravno urejena. Podrobneje pa bi lahko volilni sistem opredelili tudi kot vsoto vseh pravic in obveznosti ter ukrepov in postopkov, določenih s predpisi neke države, ki se nanašajo na volitve (Grad 2000: 30).

Predsedniški kandidati so praviloma uspešnejši, če predstavijo nove poglede in nove zamisli glede reševanja posameznih problemov in znajo prepričati volivce, da so prav oni sposobni uresničiti obljube. Vendar pa primeri iz nekaterih držav kažejo, da lahko dajo volivci prednost tistim kandidatom, ki zagotavljajo več stabilnosti in se ne zavzemajo za večje spremembe. Večje možnosti imajo tisti, ki imajo politične izkušnje in integrativne sposobnosti, to je zmožnosti povečevati identifikacijo državljanov s celotno državno skupnostjo. Precejšnjo prednost imajo tudi kandidati, ki ustrezajo narodnemu značaju – v slovenskem primeru so to navadno ljudje, ki so bolj premišljeni in zadržani kot dinamični, ki znajo ustvarjati neposredne stike z državljanji in poudarjeno izražajo določene skupinske vrednote (Zajc v Fink-Hafner in Boh 2003: 183).

Zakon o volitvah predsednika republike določa, da se predsednik izvoli za dobo petih let, vendar največ dvakrat zaporedoma, in sicer na neposrednih, splošnih in tajnih volitvah, na podlagi splošne in enake volilne pravice, kar pomeni, da jo imajo vsi, ki imajo sicer volilno pravico pri volitvah v državni zbor. Načelo splošne volilne pravice velja tako glede aktivne kot tudi glede pasivne volilne pravice (Grad 2007: 23).

V skladu s sodobnimi pojmovanji pomena in narave volilne pravice je tudi v naši ustavi ta pravica zagotovljena že z ustavo in urejena v poglavju o človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah. Volilno pravico ureja 43. člen ustave, ki določa naslednje: "Volilna pravica je splošna in enaka. Vsak državljan, ki je dopolnil 18 let, ima pravico voliti in biti voljen. Ta

ustavna določba je vsebinsko dopolnjena še z drugimi ustavnimi določbami, ki v skladu s temeljnimi ustavnimi načeli določajo način oblikovanja temeljnih državnih organov" (Grad 1996: 125).

Aktivno volilno pravico ima v Sloveniji posameznik, ki izpolnjuje tri pogoje:

- a) je državljan Republike Slovenije,
- b) je na dan glasovanja dopolnil 18 let,
- c) mu ni bila odvzeta poslovna sposobnost.

Pasivna volilna pravica je v Sloveniji zelo podobna ureditvi aktivne volilne pravice. Tudi za pridobitev pasivne volilne pravice so uveljavljeni trije pogoji:

- a) državljanstvo Republike Slovenije,
- b) starost 18 let na dan glasovanja,
- c) neodvzeta poslovna sposobnost.

Z določitvijo enakih pogojev za zagotovitev pasivne in aktivne volilne pravice, zlasti v pogledu starostne meje za pasivno volilno pravico, Slovenija odstopa od pogosto uveljavljenega modela, ki za pridobitev pasivne volilne pravice za predsedniške volitve določa višjo starostno mejo. Poleg tega slovenska zakonodaja za pridobitev pasivne volilne pravice ne zahteva stalnega bivališča v državi ali (določenega obdobja) bivanja v državi (Krašovec 2007: 139).

Splošna volilna pravica se nanaša ne pravico vsakega državljana, da voli ne glede na razredno, narodnostno, rasno, ekonomsko ali drugo pripadnost. V skladu z načelom splošne volilne pravice so izključeni oziroma začasno omejeni pri izvrševanju te pravice le tisti, ki zaradi duševne bolezni ali mladosti ne morejo glasovati. Enaka volilna pravica pa se nanaša na aktivno volilno pravico in pomeni, da ima glas vsakega volivca enako vrednost, da ima pri volitvah v isto predstavniško telo vsak volivec samo en glas in da njegov glas nima nobene prednosti pred drugimi volivci (Grad 2000: 163–164).

Zakon o volitvah predsednika republike nadalje določa, da morajo biti volitve opravljene najkasneje 15 dni pred iztekom petletne mandatne dobe prejšnjega predsednika republike. Če se mandatna doba predsednika republike zaradi vojnega ali izrednega stanja podaljša, morajo biti volitve predsednika republike opravljene najkasneje petnajst dni pred iztekom podaljšane mandatne dobe prejšnjega predsednika republike. Če predsedniku republike preneha mandat pred

iztekem mandatne dobe, morajo biti volitve predsednika republike opravljene najkasneje 105 dni po prenehanju mandata prejšnjega predsednika republike (Grad 2007: 24–30). Volitve predsednika republike razpiše predsednik državnega zbora. Volitve se razpišejo najprej 135 in najkasneje 175 dni pred iztekom petletne oziroma podaljšane mandatne dobe prejšnjega predsednika republike. Če predsedniku republike preneha mandat pred iztekom mandatne dobe, morajo biti volitve predsednika republike razpisane najkasneje petnajst dni po prenehanju mandata prejšnjega predsednika republike. Od dneva razpisa volitev do dneva glasovanja ne sme preteči več kot 90 dni in ne manj kot 60 dni (Grad 2007: 24–30). Volitve predsednika republike vodijo in izvajajo volilni organi, imenovani po zakonu o volitvah v državni zbor. Sredstva za volitve predsednika republike se zagotavljajo v državnem proračunu (Grad 2007: 24–30).

Predsedniške volitve so na drugi strani del širšega demokratičnega političnega procesa, v katerem so velikega pomena formalna pravila. Posebna pravila določajo posamezna opravila (prijava kandidatov, volilna kampanja, volilna pravila v ožjem smislu). Tako kot vsa pravila, ki omogočajo izbiro med več kandidati za pomembna mesta v državi, tudi volilna pravila (volilni sistem) za volitve predsednika države niso povsem tehnični način ugotavljanja skupnega učinka izbir volivcev, temveč tudi sama vplivajo na končni rezultat oziroma izvolitev določenega človeka. Poleg formalnih pravil so zelo pomembne tudi politične strategije glavnih akterjev in merila za postavljanje kandidatov. Glede na to, da so predsedniške volitve na ravni države najbolj personalizirane volitve, pa ima velik pomen tudi vloga osebnosti kandidatov (Zajc v Fink-Hafner in Boh 2003: 178).

Za volitve predsednika države se v Sloveniji uporablja volilni sistem absolutne večine, se pravi, da je izvoljen kandidat, ki na volitvah dobi vsaj 50 % + 1 glas oddanih glasov. Če noben kandidat ni dobil potrebne večine glasov, se glasovanje ponovi med samo dvema kandidatom, ki sta v prvem krogu glasovanja dobila največ glasov. Ponovno glasovanje je opravljeno najkasneje 21 dni po prvem glasovanju. V samostojni Sloveniji smo bili z dvema krogoma volitev predsednika države soočeni leta 2002 in leta 2007 (Krašovec 2007: 171). Za predsednika republike je kandidat izvoljen z večino veljavnih glasov. Če v prvem krogu noben kandidat ni dobil večine glasov, se glasovanje ponovi med kandidatom, ki sta dobila največ glasov. Za izvolitev predsednika republike po slovenski ustavi je torej bistveno, da ga ne voli parlament, ampak je izvoljen neposredno.

Posebnost ureditve v ustavi iz l. 1991 je, da se predsednik republike, ne glede na dokaj restriktivno določene pristojnosti, voli na neposrednih volitvah. Takšen način volitev predsednika republike nedvomno krepi njegov položaj in vlogo, ki pa sta v večji meri odvisna od njegovih pristojnosti, kot pa od načina izvolitve. Z neposrednimi volitvami ima predsednik republike v načelu enako demokratično legitimnost kot državni zbor, ki ga sestavljajo neposredno izvoljeni poslanci in večjo kot vlada, ki jo postavi državni zbor (predsednika vlade izvoli, ministre pa imenuje državni zbor). Odgovor na vprašanje, kako volivci sprejemajo predsednika države in poslance kot svoje predstavnike, pa je med drugim odvisen tudi od tega, v kakšni meri volilni sistem omogoča prepoznavanje poslancev kot predstavnikov, ki so jim oni zaupali mandat. Nič manj pa ni pomembno seveda praktično ravnanje ali obnašanje, po domače povedano, prvega in drugih, da si državljani – volivci lahko ustvarijo svojo sodbo o njih. Način postavitve nosilca funkcije državnega organa je poleg pristojnosti, ki jih ima, pomemben opredeljujoči faktor njegovega položaja v strukturi z ustavo določene državne ureditve (Ribarič v Brezovšek 1996: 120).

Čeprav imajo volitve predsednika republike nekaj posebnosti, se vendarle toliko ne razlikujejo od volitev v državni zbor, da ne bi bila tudi pri teh volitvah uporabna organizacija in tehnika volitev, ki se sicer uporablja pri volitvah v državni zbor. Zaradi tega bi bilo nesmiselno, da bi zakon o volitvah predsednika republike ponovil ureditev teh vprašanj, kot je določena v zakonu o volitvah v državni zbor. Zato se glede vprašanj, ki s tem zakonom niso posebej urejena, smiselno uporabljajo določbe zakona o volitvah v državni zbor. Iz istega razloga tudi ne bi bilo smiselno, da bi se za te volitve oblikovali posebni volilni organi. Zakon zato določa, da tudi volitve predsednika republike vodijo in izvajajo volilni organi, imenovani po zakonu o volitvah v državni zbor. Tudi sredstva za te volitve se seveda zagotavljajo v državnem proračunu. Za razliko od volitev v državni zbor opravlja naloge vsebinskega značaja pri teh volitvah samo republiška volilna komisija, kar je posledica drugačne narave teh volitev. Pri teh volitvah je namreč vsa država ena sama volilna enota (Grad 1996: 217–218).

Kandidate za predsednika republike lahko predlagajo poslanci državnega zbora, politične stranke in volivci. Poslanci določajo kandidate s podpisovanjem. Kandidata lahko določi najmanj deset poslancev državnega zbora. Politične stranke določajo kandidate po postopku, določenem z njihovimi pravili. Kandidate določijo s tajnim glasovanjem. Posamezna politična stranka lahko določi le enega kandidata. Dvoje ali več političnih strank lahko določi skupnega kandidata. Predlog kandidature mora biti podprt s podpisi najmanj treh poslancev državnega zbora ali

najmanj tri tisoč volivcev. Volivci določajo kandidate s podpisovanjem. Posamezno kandidaturo lahko določi skupina najmanj pet tisoč volivcev. Vsak poslanec in vsak volivec lahko da podporo samo eni kandidaturi. Nihče ne more hkrati kandidirati za predsednika republike in za poslanca državnega zbora ali za člana državnega sveta.

Za kandidaturo za predsednika republike je potrebno pisno soglasje kandidata. Kandidat lahko umakne soglasje s pisno izjavo, ki se predloži republiški volilni komisiji najkasneje 20. dan pred dnevom glasovanja (Grad 2007: 24–30).

6. ZNAČILNOSTI PREDSEDNIŠKIH VOLITEV V SAMOSTOJNI SLOVENIJI

6.1 ZAČILNOSTI PREDSEDNIŠKIH VOLITEV 1992

Na prvih volitvah predsednika republike kot individualnega organa v Sloveniji leta 1992 je kandidiralo osem kandidatov, med njimi dve ženski in šest moških. Leta 1992 je kandidate v vseh, razen v primeru Milana Kučana, ki je nastopal kot neodvisni kandidat, predlagala izbrana politična stranka. Volitve za prvega individualnega predsednika Republike Slovenije so se leta 1992 končale že po prvem krogu volitev, saj je prav neodvisni kandidat Kučan dosegel več kot zahtevano absolutno večino glasov (Kustec-Lipicer v Fink-Hafner in Boh 2003: 283). V boj za mesto predsednika republike so se tako podali Stanislav Buser (SLS), Darja Lavtižar Bebler (SSS), France Tomšič (SDSS), Jelko Kacin (DS), Alenka Žagar Slana (ND), Ivan Bizjak (SKD), Milan Kučan (skupina volivcev) in Ljubo Sirc (LDS).

Tabela 6.1.1: Kandidati za predsednika republike 1992 ter njihovi predlagatelji

KANDIDATI ZA PREDSEDNIKA REPUBLIKE 1992	PREDLAGATELJ
1. Stanislav Buser	SLS – Slovenska ljudska stranka
2. Darja Lavtižar Bebler	SSS – Socialistična stranka Slovenije
3. France Tomšič	SDS – Socialdemokratska stranka Slovenije
4. Jelko Kacin	DSS – Demokratska stranka Slovenije
5. Alenka Žagar Slana	NDS – Narodni demokrati

6. Ivan Bizjak	SKD – Slovenski krščanski demokrati
7. Milan Kučan	skupina volivcev
8. Ljubo Sirc	LDS – Liberalno demokratska stranka

Vir: INTERNET 13.

Prvi del priprav na volitve, ki so sledile 6. decembra, se je končal 11. novembra 1992, saj se je iztekel še zadnji rok za vlaganje kandidatur za predsedniške volitve. V zadnjem hipu je bila vložena večina kandidatur (Taškar 1992a). Do 16. novembra tako ni odstopil noben kandidat, in kot že omenjeno, so volivci na volitvah lahko izbirali med 8 kandidati za predsednika Slovenije. Sedem kandidatov je v podporo svoji kandidaturi moralo zbrati podpise najmanj osmih delegatov skupščine. Milan Kučan, ki je kandidiral s podporo volivcev, pa je zbral 43.834 podpisov, zadostovalo pa bi jih pet tisoč (Taškar 1992b).

Volitve predsednika republike leta 1992 niso bile zelo negotove, ker je imel aktualni predsednik Milan Kučan veliko podporo. Na teh volitvah je nastopal kot neodvisni kandidat, ki je kandidaturo priglasil na osnovi (preko) 5000 zbranih podpisov volivcev v podporo svoji kandidaturi. Njegovo kampanjo je vodil poseben volilni štab, sestavljen iz uglednih javnih delavcev in strokovnjakov pod geslom: "Vredni smo dobrega predsednika" (Lukšič v Adam 1993: 22).

Predsedniško volilno kampanjo je popestrila SKD – Slovenski krščanski demokrati, ki je svojega kandidata nominirala na osnovi rezultata osmih konvencij stranke izmed treh kandidatov. Na ta način je stranka uspela zbuditi zanimanje tudi v širšem krogu volivcev. Takšen način izbire kandidata se je izkazal kot dober za stranko, hkrati pa je prekrizal račune vodstva stranke, ker je kandidat vodstva odpadel. Stranka se je odločila za zmernejšega politika Iva Bizjaka, vodstvo pa je favoriziralo bolj radikalnega bivšega kulturnega ministra Andreja Capudra. Volilno telo je potrdilo demokratično odločitev stranke.

Liberalno demokratska stranka je nastopila s kandidatom, ki je odkrito zatrjeval, da ni njen član. LDS je stranka mladih ljudi, saj se je razvila iz mladinske organizacije. Tako je s sedemdesetletnikom skušala opozoriti, da vendarle misli tudi na starejše. Hkrati pa je kandidat Ljubo Sirc eden od simbolov povojnega preganjanja, saj je bil obtožen veleizdaje, ker ni hotel sodelovati z OF, čeprav je bil v skupini, ki se je borila proti okupatorju. LDS je z njegovo kandidaturo podčrtala svoje zavzemanje za državljske pravice in praktično potrdila svojo usmeritev, kako je treba reševati krivice, ki jih je zagrešil prejšnji režim. LDS je tako prek predsedniškega kandidata pokrivala del programa, ki ga ni mogla pokriti prek kandidatov za volitve v državni zbor.

Po strategiji sta podobno ravnali Socialistična stranka in Narodnodemokratska stranka, ki sta za kandidatki postavili ženski, Darjo Lavtižar Bebler in Alenko Žagar Slana. Stranki sta z njunim kandidiranjem zahtevali, da postane predsednica republike ženska, kar je bil prepričljiv protest zoper moško politiko v Sloveniji.

Socialdemokrati so nastopili s sindikalnim voditeljem in prek njega poskušali predstaviti svojo delavsko usmeritev, ki je manjkala zaradi preobtežene vloge ministra za obrambo, ki za delavski image stranke ni bil ravno ustrezna figura, in vloge njenega predsednika v okviru (razpadle) koalicije Demos, v kateri stranka ni uspela razviti jasne prepoznavnosti.

Demokrati so s popularnim Jelkom Kacinom poskušali priti v drugi krog volitev in so nato resno računali na vse glasove proti Milanu Kučanu. Po anketah popularnosti slovenskih politikov je bil Kacin vedno uvrščen zelo visoko, za Kučanom in Drnovškom, kar je Demokratski stranki vlivalo upanje na njegove resne možnosti.

Kandidat Slovenske ljudske stranke je dobil možnost za kandidaturo, da se je lahko dostojno poslovil od politike. Vse mlade sile je stranka uvrstila na liste za državni zbor, s Stankom Buserjem pa je zgolj zagotovila prisotnost tudi v volitvah za predsednika (Lukšič v Adam 1993: 22–23).

Ker je bil Kučan edini predsedniški kandidat, ki ni kandidiral na listi svoje stranke, mu je bilo očitano, da se kot najbolj izpostavljeni slovenski partijec sramuje svoje preteklosti in s sklicevanjem na nadstrankarstvo izdaja svoje kolege, kar govori o njegovi politični nezvestobi in oportunisti. Seznam njegovih podpisnikov naj bi zgovorno kazal, da ga je podpirala predvsem

preživela politična elita, ki si je z njegovo zmago obetala ohranitev privilegijev (Erznožnik 1992).

Kučan je dan po volitvah na tiskovni konferenci izjavil, da je Slovenija z volitvami dokazala, da je njena demokracija shodila in da njenih volitev v prihodnje ne bo treba več nadzorovati. Volilni rezultat je kazal, da si Slovenci želijo nadaljevati pot v prihodnost na varen, demokratičen način, ki čim manj ogroža njihovo varnost in varnost njihovih družin. Nauk volitev naj bo, tudi za tiste sile in posameznike, ki niso dosegli želenega rezultata, da je izid volitev odraz volje ljudstva, ki jo je treba spoštovati (Taškar 1992c). Večina komentatorjev je izvolitev Kučana pozdravila kot kontinuiteto v slovenski politiki, ki jo odlikujejo zmernost, preudarnost, racionalnost in konsenz.

Predsedniška funkcija ni več obremenjena s pomembnimi pristojnostmi velike politike, zato pa se je okrepila reprezentativna vloga predsednika. Po volitvah 1992 se predsednik udeležuje številnih prireditev na mikro ravni in tako vzpostavlja identifikacijo ljudi z državo. Za utrjevanje stabilnosti političnega sistema je ravno ta funkcija predsednika republike izrednega pomena. Tako predsednik z malo politiko zagotavlja pogoje za veliko politiko, čeprav v njej nima velikih pristojnosti v odločanju (Lukšič v Adam 1993: 22–23).

Po 1. krogu volitev 6. decembra 1992 je torej večino glasov dobil Milan Kučan in sicer 793.851 glasov ali 63,9 % in tako postal predsednik republike. Sledili so mu Ivan Bizjak 21,16 % glasov, Jelko Kacin s 7,3 % glasov, Stanislav Buser z 1,94 % glasov, Darja Lavtižar Bebler z 1,83 % glasov, Alenka Žagar Slana z 1,74 % glasov, Ljubo Sirc z 1,51 % glasov, na zadnje mesto pa se je uvrstil France Tomšič z 0,63 % glasov¹.

---

¹ Glej: INTERNET 13

Tabela 6.1.2: Kandidati za predsednika republike 1992 ter število pridobljenih glasov

KANDIDATI ZA PREDSEDNIKA REPUBLIKE 1992	ŠTEVILO GLASOV PO 1. KROGU VOLITEV
1. Stanislav Buser	24.042 glasov ali 1,94 %
2. Darja Lavtižar Bebler	22.681 glasov ali 1,83 %
3. France Tomšič	7.849 glasov ali 0,63 %
4. Jelko Kacin	90.711 glasov ali 7,3 %
5. Alenka Žagar Slana	21.603 glasov ali 1,74 %
6. Ivan Bizjak	262.847 glasov ali 21,16 %
7. Milan Kučan	793.851 glasov ali 63,9 %
8. Ljubo Sirc	18.774 glasov ali 1,51 %

Vir: INTERNET 13.

Na volišča se je odpravilo 1.280.252 volivcev, od skupaj 1.490.434 volivcev, ki so imeli ta dan volilno pravico. Volilna udeležba je bila torej 85,84-odstotna. Volivci so oddali 1.278.155 glasovnic, neveljavnih je bilo 35.797².

Tabela 6.1.3: Volilna udeležba v 1. krogu volitev l. 1992

VOLILNA UDELEŽBA V 1. KROGU VOLITEV 1992
1.280.252 volivcev ali 85,84 %

Vir: INTERNET 13.

6.2 ZNAČILNOSTI PREDSEDNIŠKIH VOLITEV 1997

Volitve predsednika republike leta 1997 so bile z vidika nastopajočih kandidatov popolnoma enake preteklim volitvam, saj je tudi tedaj kandidiralo osem kandidatov, le da 1997 med njimi ni bilo nobene kandidatke. Tudi leta 1997 je bila za izvolitev predsednika republike zahtevana večina, ki jo je že v prvem krogu dosegel neodvisni kandidat Milan Kučan (Kustec-Lipicer v Fink-Hafner in Boh 2003: 285).

Na volitvah, ki so bile 23. novembra, so se potegovali Marjan Poljšak (NSD), Janez Podobnik (SLS), dr. Bogomir Kovač (LDS), Milan Kučan (skupina volivcev), Anton Peršak (DS), Franc Miklavčič (KSU), mag. Marjan Cerar (skupina volivcev) in dr. Jožef Bernik (SDS, SKD).

Tabela 6.2.1: Kandidati za predsednika republike 1997 ter njihovi predlagatelji

KANDIDATI ZA PREDSEDNIKA REPUBLIKE 1997	PREDLAGATELJ
1. Marjan Poljšak	NSD – Nacionalna stranka dela

² Glej: INTERNET 13

2. Janez Podobnik	SLS – Slovenska ljudska stranka
3. dr. Bogomir Kovač	LDS – Liberalna demokracija Slovenije
4. Milan Kučan	dr. Matjaž Kmecl in skupina volivcev
5. Anton Peršak	DSS– Demokratska stranka Slovenije
6. Franc Miklavčič	KSU – Krščansko-socialna unija
7. mag. Marjan Cerar	Aleš Orel in skupina volivcev
8. dr. Jožef Bernik	SDS – Socialdemokratska stranka Slovenije, SKD – Slovenski krščanski demokrati

Vir: INTERNET 4.

Na volilno kampanjo l. 1997 je legla senca občutka o nepremagljivosti Milana Kučana. Takrat aktualni predsednik je od vsega začetka veljal za prvega favorita, ki ga v resnici ne more nihče premagati. Nasprotna stran – kdorkoli bi že to lahko bil – pa tudi ni pravočasno ponudila svojega kandidata, takega, ki bi mu lahko bil kos. Če bi kdo hotel konkurirati Milanu Kučanu, potem bi moral volivcem o svoji nameri namigniti že kakšno leto pred volitvami. Pa še to bi moral biti človek, ki bi že do takrat imel opraviti s politiko. Le tako bi si ga lahko podrobneje ogledali, spremljali njegovo delovanje, pokukali v njegovo preteklost in nekoliko v njegovo zasebnost – ga toliko spoznali, da bi se mogli odločiti, ali je kaj boljši od sedanjega predsednika in ali je on tisto, kar si predstavljamo, da bi predsednik moral biti.

Obrnilo pa se je tako, da se nekaj dni pred začetkom kampanje še vedno ni vedelo, ali bo takratni predsednik sploh imel konkurenta na volitvah. Pomladne stranke so grozile z močnim skupnim kandidatom, potem pa so v volilno tekmo prijavile kar dva. Največja parlamentarna stranka se je skoraj do zadnjega delala, da se je predsedniške volitve sploh ne tičejo. Ko pa se je začel rok za zbiranje podpisov za predsedniško kandidaturo, je na prizorišče tako rekoč od nikoder stopil kup ljudi, ki so trdili, da imajo veselje do predsednikovanja, čeprav je bilo videti, da ne mislijo resno, ampak si predvsem delajo reklamo.

V zadnjem trenutku je v igro vstopil Marjan Cerar in se zdel prvi hip veliko pozitivno presenečenje. Nikakor ni bi še eden od "krjavljev", kot se je v tistem času oprijelo kandidatov za predsedniške kandidate brez upa, da bi to res postali. Še najbolje bi storil, če po tistem ne bi naredil ničesar več. Vse njegove nadaljnje poteze pred javnostjo so samo kvarile podobo. Da mora biti populist, če se hoče približati volivcem, je vzel preveč dobesedno. Antonu Peršaku pa se je, nasprotno, šele med kampanjo izrisoval prepoznavni profil. V svoje nastope je vnesel ravno toliko populizma, da je še dajal vtis prepričanosti. Diskurz Bogomirja Kovača je bil, glede na to, da je bil profesor, zelo predavajoč in včasih zelo odbijajoč. Franc Miklavčič je bil prestar in tudi javni nastopi mu niso preveč ležali. Jože Bernik, podobnih let kot Miklavčič, je bil nedvomno boljši retorik, tudi slovenščina mu kasneje ni delala več toliko težav kot v prvih dneh kampanje. Marjana Poljšaka se je držal sloves klovnovstva še iz njegovih poslanskih let, nič pa ni naredil, da bi se ga otresel. Janez Podobnik je bil, v nasprotju s prej omenjeno dvojico, premlad.

Zdelo se je, da se slovenski volivci – zlasti na predsedniških volitvah – odločajo mimo vseh političnih ozadij in usmeritev. Obstoječi predsednik bi moral narediti veliko napako, da ga ne bi še enkrat potrdili. Sicer pa so raje volili tistega, ki je funkcijo že opravljal, pa ni naredil večjih napak, kot pa tistega, ki šele obeta (Pečauer 1997).

Že po 1. krogu volitev 23. novembra 1997 je večino glasov dobil Milan Kučan, in sicer 578.925 glasov ali 55,54 % in tako postal predsednik republike. Po vrsti so mu s številom glasov sledili Janez Podobnik z 18,39 % glasov, Jožef Bernik z 9,50 % glasov, Marjan Cerar s 7,04 % glasov, Marjan Poljšak s 3,21 % glasov, Anton Peršak s 3,07 % glasov, Bogomir Kovač z 2,70 % glasov ter Franc Miklavčič z 0,55 % glasov.

Tabela 6.2.2: Kandidati za predsednika republike 1992 ter število pridobljenih glasov

KANDIDATI ZA PREDSEDNIKA REPUBLIKE 1997	ŠTEVILO GLASOV PO 1. KROGU VOLITEV
1. Marjan Poljšak	33.477 glasov ali 3,21 %
2. Janez Podobnik	191.645 glasov ali 18,39 %
3. dr. Bogomir Kovač	28.110 glasov ali 2,70 %

4. Milan Kučan	578.925 glasov ali 55,54 %
5. Anton Peršak	32.039 glasov ali 3,07 %
6. Franc Miklavčič	5.713 glasov ali 0,55 %
7. mag. Marjan Cerar	73.439 glasov ali 7,04 %
8. dr. Jožef Bernik	98.996 glasov ali 9,50 %

Vir: INTERNET 14.

Na volišča se je odpravilo 1.063.532 volivcev, od skupaj 1.550.775 volivcev, ki so imeli ta dan volilno pravico. Volilna udeležba je bila torej 68,65-odstotna. Volivci so oddali 1.064.349 glasovnic, neveljavnih je bilo 22.102³.

Tabela 6.2.3: Volilna udeležba v 1. krogu volitev l. 1997

VOLILNA UDELEŽBA V 1. KROGU VOLITEV 1997
1.064.532 volivcev ali 68,65 %

Vir: INTERNET 14.

6.3 ZNAČILNOSTI PREDSEDNIŠKIH VOLITEV 2002

Predsedniške volitve 2002 so bile prve volitve, na katerih je bil boj med kandidati vsaj približno izenačen, glede na to, da na njih zaradi zakonskih omejitev ni več kandidiral prejšnji predsednik države in eden najuglednejših politikov slovenske tranzicije Milan Kučan. Kot že znano, je ta na predsedniških volitvah l. 1990, ki so potekale na podlagi prejšnjega ustavnega in volilnega sistema, v drugem krogu premagal protikandidate že v prvem krogu (Zajc v Fink-Hafner in Boh 2003: 179–184).

³ Glej: INTERNET 14

Na teh volitvah se je v boj za mesto predsednika republike želelo podati 16 možnih kandidatov. Od teh jih je bilo 12 neodvisnih (dva izmed njih so sicer podprle različne politične stranke), štirje pa so bili kandidati parlamentarnih strank. Na volitvah so volivci in volivke dejansko lahko izbirali med devetimi kandidati, ki so izpolnjevali pogoje za kandidiranje. Ti kandidati so bili dr. Janez Drnovšek, dr. Gorazd Drevenšek, Barbara Brezigar, dr. Lev Kreft, Zmago Jelinčič Plemeniti, Jure Jurček Cekuta, prof. dr. Anton Bebler, dr. Franc Arhar in prof. dr. Franc Bučar⁴.

Na volitvah 2002 je bilo v primerjavi s preteklim obdobjem prvič v zgodovini slovenskih predsedniških volitev po sprejeti ustavi iz leta 1991 treba izvesti oba kroga volitev, saj nihče od kandidatov v prvem krogu ni dosegel zahtevane večine glasov. Najbolj sta se temu rezultatu približala strankarski kandidat Janez Drnovšek in neodvisna kandidatka Barbara Brezigar (Kustec-Lipicer v Fink-Hafner in Boh 2003: 288).

V prvem krogu je tako nastopilo kar devet kandidatov. Od teh so 5 kandidatov podprle posamezne parlamentarne stranke (LDS, ZLSD, SLS, SNS, DeSUS), dva kandidata pa sta nastopila samostojno, vendar s podporo določenih strank – ena kandidatka s podporo SDS in NSi (B. Brezigar) in en kandidat s podporo SMS in zunajparlamentarne stranke Demokratov (dr. Bučar). S svojim kandidatom je nastopila le ena zunajparlamentarna stranka Nova stranka (G. Drevenšek). Le en kandidat je nastopil povsem neodvisno s podporo 5000 volivcev (J. Cekuta) (Zajc v Fink-Hafner in Boh 2003: 185).

Tabela 6.3.1: Kandidati za predsednika republike 2002 ter njihovi predlagatelji

KANDIDATI ZA PREDSEDNIKA REPUBLIKE 2002	PREDLAGATELJ
1. dr. Janez Drnovšek	LDS – Liberalna demokracija Slovenije
2. dr. Gorazd Drevenšek	NOVA stranka – zunajparlamentarna stranka
3. Barbara Brezigar	prof. dr. Vasko Simoniti in skupina volivcev; s podporo SDS in NSi

⁴ Glej: INTERNET 5

4. dr. Lev Kreft	ZLSD (danes SD) – Združena lista socialnih demokratov
5. Zmago Jelinčič Plemeniti	SNS – Slovenska nacionalna stranka
6. Jure Jurček Cekuta	Stanislav Gradišnik in skupina volivcev
7. prof. dr. Anton Bebler	DeSUS – Demokratična stranka upokojencev Slovenije
8. dr. Franc Arhar	prof. dr. Jože Mencinger in skupina volivcev; s podporo SLS
9. dr. Franc Bučar	dr. Viljem Kovač in skupina volivcev; s podporo SMS in zunajparlamentarne stranke Demokratov

Vir: INTERNET 5.

Vsi strankarski kandidati so bili že znane javne osebnosti in so nastopali že prej kot vodilne osebnosti v svojih strankah oziroma kot sodobni politiki v slovenskem prostoru, vendar so le nekateri imeli večje izkušnje ali zasluge za demokratizacijo Slovenije. Eden je imel bogate izkušnje v bančništvu (s sodelovanjem pri uvedbi slovenskega tolarja je pomembno prispeval h gospodarski osamosvojitvi Slovenije), edina kandidatka pa je bila brez političnih izkušenj, čeprav je bila članica ene prejšnjih vlad (kratkotrajne desničarske vlade dr. A. Bajuka). Kot politični anonimnež je nastopil kandidat s podporo volivcev. Glede na to, da je bil prag za uvrstitev v drugi krog relativno nizek, je večina pričakovala, da se bodo uvrstili v drugi krog, vendar je imelo njihovo sodelovanje v kampanji večinoma drug namen, to je predstaviti lastno stranko kot zaupanja vredno moderno stranko, ki ji lahko slovenski volivci izkažejo zaupanje ob drugih priložnostih oziroma na drugih volitvah (sočasnih lokalnih volitvah ali naslednjih volitvah l. 2004 v državni zbor). Le v enem primeru je šlo zgolj za osebno promocijo (kandidat s podporo volivcev) (Zajc v Fink-Hafner in Boh 2003: 185).

Najpomembnejša kandidata, ki sta še pred začetkom volilne kampanje zagotavljala dokajšnjo izenačenost tretjih predsedniških volitev, sta bila dr. Janez Drnovšek, ki ga je podpirala največja stranka – LDS, in dr. France Arhar, ki je užival podporo SLS. Dr. Arhar se je po svoji strokovni kompetentnosti v gospodarstvu uvrščal ob bok dr. Drnovšku, poleg tega je s svojim novim obrazom namesto Drnovškovega napovedoval sveže zamisli. To so potrdile tudi raziskave javnega mnenja. Ugotavljale so, da je šlo za dva univerzalno sprejemljiva kandidata, ki stojita zunaj togih ideoloških okvirov. Vendar so se med kandidiranjem pokazale velike razlike med njima, množični mediji pa so odigrali odločilno vlogo pri razkrivanju in poudarjanju nekaterih osebnih značilnosti. Na uspešnost dr. Arharja je pomembno vplivala negativna kampanja, ki jo je vodila nasprotna stran s populistično naravnanim poudarjanjem njegovega dohodka, kar mu je pomembno znižalo kredibilnost. Kot resna protikandidatka dr. Drnovšku se je med kampanjo začela vedno bolj uveljavljati Barbara Brezigar (Zajc v Fink-Hafner in Boh 2003: 185).

Izid prvega kroga volitev 10. novembra 2002 ob precej množični volilni udeležbi je bil do določene mere presenetljiv, vendar je uspeh oziroma neuspeh posameznih kandidatov mogoče nekoliko pojasniti s t. i. »prelivanjem« glasov iz volitev v državni zbor l. 2000 v podporo predsedniškim kandidatom. Pri tem pa je treba upoštevati precejšen učinek asinhronosti predsedniških in parlamentarnih volitev, saj so bile predsedniške volitve izvedene dve leti po volitvah v državni zbor, to pa je čas, ko se podpora vladnim strankam iz vrste razlogov (neprikljubljene ukrepi, pomanjkanja časa za vzdrževanje stikov z volivci itd.) navadno zmanjša, nasprotno pa se podpora opozicijskim strankam pogosto poveča. Stranki, ki je bila na volitvah l. 2000 najuspešnejša (LDS) in je na predsedniških volitvah l. 2002 podpirala najmočnejšega kandidata, je v tem času s prodajo bank, državnim zadolževanjem in nekaterimi aferami (nakup vladnega letala) kljub uspešnemu vključevanju v evro-atlantske povezave uspelo poslabšati svoj politični imidž. Tudi druge koalicijske stranke so si s sodelovanjem v vladi in svojim vodenjem posameznih ministrstev prej zmanjšale ugled, kakor pridobile na priljubljenosti (Zajc v Fink-Hafner in Boh 2003: 185–186).

Oba najpomembnejša kandidata sta že v prvem krogu dobila skupaj skoraj štiri petine glasov (858.000), medtem ko je vseh drugih sedem kandidatov dobilo le dobro petino glasov (260.000). Uspeh dr. Janeza Drnovška, ki je dobil 44,39 % glasov, je bil relativen, saj je imel nekaj bistvenih prednosti v izhodiščnem položaju – kandidiral je v času, ko je opravljal funkcijo predsednika vlade in je lahko volivcem neposredno demonstriral svoje velike politične izkušnje tako na domačem kot na zunanjepolitičnem področju. Ta položaj bi mu lahko prinesel večjo

prednost, vendar je hkrati v predvolilni kampanji nastopal izrazito zadržano, včasih je deloval tudi utrujeno in naveličano. Ne gre spregledati, da je dr. Drnovšek včasih nastopal distancirano do lastne stranke. Drugo mesto edine ženske kandidatke, Barbare Brezigar (30,80 % glasov), je bilo po umiku dr. Franceta Arharja s položaja najresnejšega tekmeča dr. Drnovška sicer pričakovano, vendar je glede na raziskave javnega mnenja dobila presenetljivo visoko podporo (med obema je bilo le 13 % glasov razlike). Brezigarjeva, ki je imela ob sebi zelo dobre volilne svetovalce, je s samozavestjo in veliko verbalno spretnostjo uspela nadomestiti pomanjkanje izkušenj, z omiljenim stališčem do kontinuitete ter s svojim geslom o povezovanju pa je iskala podporo na levici. Na presenetljivo tretje mesto pa se je uvrstil kandidat SNS Zmagor Jelinčič (8,49 % glasov), ki je z uporabo nacionalistične retorike in kritiko mehkega odzivanja slovenske vlade na hrvaške provokacije v Piranskem zalivu poosebljal čustvene reakcije precejšnjega dela Slovencev (manjšo odmevnost so imela njegova nasprotovanja katoliški cerkvi, ZDA ali NATO). Na četrtem mestu je zaradi vrste spodrseljajev v volilni kampanji, ki ji gre pripisati tudi nesposobnosti njegovega volilnega štaba, pristal dr. France Arhar s 7,59 % glasov. Preostali kandidati so dobili veliko manjšo podporo – dr. France Bučar je dobil 3,24 % glasov – ali celo zanemarljivo volilno podporo. Kandidat ZLSD (danes SD) dr. Lev Kreft je dobil komaj 2,25 % glasov, kandidat dr. Anton Bebler pa 1,85 % glasov. Najmanj sta dobila kandidat zunajparlamentarne Nove stranke Gorazd Drevenšek – 0,86% glasov in samostojni kandidat Jure Cekuta – 0,54 % glasov (Zajc v Fink-Hafner in Boh 2003: 186).

Volilna udeležba v prvem krogu predsedniških volitev je bila 72,07-odstotna. Na volišča se je odpravilo skupaj 1.160.309 volilnih upravičencev, od skupaj 1.609.985 volivcev, ki so imeli ta dan volilno pravico. Sicer so 10. novembra volivci oddali 1.159.681 glasovnic, neveljavnih je bilo 15.209⁵.

Tabela 6.3.2: Kandidati za predsednika republike 2002 ter število pridobljenih glasov po 1. krogu volitev

KANDIDATI ZA PREDSEDNIKA REPUBLIKE 2002	ŠTEVILO GLASOV PO 1. KROGU VOLITEV
1. dr. Janez Drnovšek	508.014 glasov ali 44,39 %

⁵ Glej: INTERNET 15

2. dr. Gorazd Drevenšek	9.791 glasov ali 0,86 %
3. Barbara Brezigar	352.520 glasov ali 30,80 %
4. dr. Lev Kreft	25.715 glasov ali 2,23 %
5. Zmago Jelinčič Plemeniti	97.178 glasov ali 8,49 %
6. Jure Jurček Cekuta	6.184 glasov ali 0,54 %
7. prof. dr. Anton Bebler	21.165 glasov ali 1,85 %
8. dr. Franc Arhar	86.836 glasov ali 7,59 %
9. dr. Franc Bučar	37.069 glasov ali 3,24 %

Vir: INTERNET 15.

Drugi krog predsedniških volitev je torej odločil med dvema kandidatoma, Janezom Drnovškom in Barbaro Brezigar, ki sta v prvem krogu, 10. novembra, dobila, merjeno s številom glasov, najvišje zaupanje volivcev med deveterico kandidatov, ki so se podali v volilni boj za položaj predsednika države. Po sprejetju nove ustave, s katero je Slovenija namesto dotedanjega kolektivnega predsedstva dobila predsednika države, so bile to že tretje predsedniške volitve, na katerih je po črki ustave moralo priti do zamenjave. Milan Kučan, ki je na prvih volitvah 1992 in na drugih 1997 zmagal že v prvem krogu, namreč ni mogel ponovno kandidirati, saj ustava določa, da lahko predsednik države petletni mandat ponovi samo enkrat⁶.

V drugem krogu volitev 1. decembra je tako največ glasov dobil dr. Janez Drnovšek, in sicer 586.847 glasov oz. 56,52 odstotka, njegova tekunica Barbara Brezigar pa je prejela 451.372 glasov ali 43,48 odstotka.

⁶ Glej: INTERNET 12

Tabela 6.3.3: Kandidata za predsednika republike 2002 ter število pridobljenih glasov po 2. krogu volitev

KANDIDATA ZA PREDSEDNIKA REPUBLIKE 2002 PO 2. KROGU	ŠTEVILO GLASOV PO 2. KROGU VOLITEV
1. dr. Janez Drnovšek	586.847 glasov ali 56,52 %
2. Barbara Brezigar	451.372 glasov ali 43,48 %

Vir: INTERNET 5.

Volilna udeležba v drugem krogu predsedniških volitev je bila 65,39-odstotna. Na volišča se je odpravilo skupaj 1.052.795 volilnih upravičencev, od skupaj 1.610.137 volivcev, ki so imeli ta dan volilno pravico. Volivci so 1. decembra oddali 1.052.494 glasovnic, neveljavnih je bilo 14.275⁷.

Tabela 6.3.4: Volilna udeležba v 1. in 2. krogu volitev l. 2002

VOLILNA UDELEŽBA V 1. KROGU VOLITEV 2002	VOLILNA UDELEŽBA V 2. KROGU VOLITEV 2002
1.160.309 volivcev ali 72,1 %	1.052.795 volivcev ali 65,39 %

Vir: INTERNET 5.

Slovenija je torej leta 2002 dobila novega predsednika države. Janez Drnovšek, ki je bil desetletje predsednik vlade, je nasledil predsedniško čast ter pravice in dolžnosti od Milana Kučana, ki je bil oče naroda prav tako celo desetletje. Po Drnovškovem prevzemu funkcije je Slovenija dobila tudi prvega bivšega predsednika⁸.

⁷ Glej: INTERNET 6⁸ Glej: INTERNET 12

6.4 ZNAČILNOSTI PREDSEDNIŠKIH VOLITEV 2007

Da smo izvedeli, kdo bo naslednjih pet let predsednik republike, smo morali po volitvah 21. oktobra 2007, prav tako kot leta 2002, počakati na rezultate drugega kroga predsedniških volitev 2007, ki je bil 11. novembra.

V samostojni Sloveniji so bile to že četrte volitve predsednika republike in volilni upravičenci so imeli možnost izbirati med sedmimi kandidati, saj so se z željo naslediti dr. Janeza Drnovška v predsedniški palači med sabo pomerili Elena Pečarič in Monika Piberl ter mag. Mitja Gaspari, Zmago Jelinčič Plemeniti, Darko Krajnc, dr. Danilo Türk in Lojze Peterle. Prvi je kandidaturo vložil Peterle, kot zadnja pa je na sedež državne volilne komisije v Ljubljani, pred iztekom roka za vložitev kandidatur, prišla Piberlova.

Za kandidiranje kot nestrankarski oz. neodvisni kandidati s podpisi 5000 volivcev so se odločili Peterle (s podporo SDS, NSi in SLS), Gaspari (s podporo LDS) in Türk (s podporo DeSUS, SD in Zares).

Predsednika SNS Jelinčiča so s podpisi kandidirali njegovi poslanski kolegi in matična nacionalna stranka, Eleno Pečarič pa trije poslanci in zunajparlamentarna stranka Akacije. S podporo zunajparlamentarne Stranke mladih Slovenije (SMS) in zbranimi podpisi 3000 volivk in volivcev se je v volilno tekmo podal predsednik Stranke mladih Slovenije Darko Krajnc. Enako se je s podporo zunajparlamentarne stranke glas žensk in 3000 podpisi volivcev v volilno tekmo podala predsednica stranke Monika Piberl⁹.

Tabela 6.4.1: Kandidati za predsednika republike 2007 ter njihovi predlagatelji

KANDIDATI ZA PREDSEDNIKA REPUBLIKE 2007	PREDLAGATELJ
1. mag. Darko Krajnc	SMS – Stranka mladih Slovenije
2. Zmago Jelinčič Plemeniti	SNS – Slovenska nacionalna stranka

⁹ Glej: INTERNET 8

3. Mitja Gaspari	prof. dr. Jože Mencinger in skupina volivcev; s podporo LDS
4. dr. Danilo Türk	dr. Dragica Wedam Lukič in skupina volivcev; s podporo SD, DeSUS in Zares
5. Elena Pečarič	stranka Akacije
6. Monika Piberl	Glas žensk Slovenije
7. Lojze Peterle	Ivo Boscarol (Lista za Slovenijo) in skupina volivcev

Vir: INTERNET 2; INTERNET 17; INTERNET 11.

Čeprav so vsi našeti vse do začetka volilnega molka radi poudarjali, da so optimistično prepričani o zmagi, so se notranjepolitični analitiki v glavnem strinjali, da bo najbrž potreben tudi drugi krog volitev ter da se bosta vanj skoraj gotovo uvrstila bodisi Lojze Peterle in dr. Danilo Türk, bodisi Lojze Peterle in mag. Mitja Gaspari. In res sta se v drugi krog volitev uvrstila Lojze Peterle in dr. Danilo Türk. Prav to, da so se leve politične stranke odločile, da bodo proti Peterletu uporabile dva podobno močna kandidata, je, kajpak, pomenilo, da je bilo komaj še verjetno, da bi lahko Peterle, ki se ga je sicer razglašalo za favorita, v prvem krogu dobil več glasov kot vseh šest drugih kandidatov¹⁰.

Med kandidati so se pojavili tudi taki, ki so s kandidaturo želeli opozoriti na probleme in teme, ki v javnih obravnavah niso slišani. Predsedniška kandidatka zunajparlamentarne stranke Glas žensk Monika Piberl, ki je dobila ponudbo za 50 tisoč evrov, da ne kandidira, bi kot mati in gospodinja na čelu države odsvetovala slovenskim vojakom odhod v tujino. Do konca predvolilnega boja pa je skrivala svoj program, saj se je bala, da bi ji ideje ukradli nasprotniki. Predsednik stranke mladih Darko Krajnc se je za predsedniško kandidaturo odločil, potem ko so ljudje po pogovoru z njim prepoznali njegovo vnemo za spreminjanje sveta na bolje.

¹⁰ Glej: INTERNET 18

Najbolj je bila v javnosti opažena kandidatura Elene Pečarič, Predsednice YHD, Društva za teorijo in kulturo hendikepa. V kampanji je nastopila z geslom *Priložnost za vse!*, zavedala pa se je, da so bile njene možnosti za uspeh pičle, saj za seboj ni imela pogona. S kandidaturo je želela opozoriti predvsem na drugačne, ki se jim preprečuje vstop v politični prostor, čeprav so tudi oni predmet politične obravnave. V zelo pestri izbiri kandidatov pa je bila poleg Monike Piberl edina ženska kandidatka, kar ji je dajalo še posebno dimenzijo.

Priložnost za izražanje svojega mnenja je imel na pretek prvak Nacionalne stranke Slovenije in politični kontroverznejši Zmago Jelinčič, ki se je v času svoje kampanje zavzemal tudi za to, da bi morali imeti tujci dovoljenje za govarjenje v Sloveniji. Mnogi so menili, da je toliko željnih predsedniške funkcije kazalo, da je imela Slovenija zelo ohlapne kriterije za napoved kandidature¹¹.

Prvi krog predsedniških volitev 2007 je postregel z majhnimi razlikami med prvimi štirimi kandidati na lestvici, največje presenečenje pa je po mnenju političnih analitikov pripravil prvak Nacionalne stranke Slovenije Zmago Jelinčič. Prav majhne razlike med kandidati so bile po besedah političnih analitikov presenečenje. Izid pa naj bi kazal tudi na to, da imamo v Sloveniji odraslo demokracijo.

Izidi vzporednih volitev niso bili presenetljivi, je pa bila presenetljiva velika izenačenost med kandidati ter padec podpore Lojzetu Peterletu in na drugi strani velik porast podpore Zmagu Jelinčiču. Dejstvo, da smo imeli tudi drugi krog, pa gre pripisati levici, ki je ponudila dva kandidata.

To, da nihče ni zmagal že v prvem krogu, je bilo s strani analitikov ocenjeno kot zelo pozitivno. Majhen razmak med prvimi štirimi kandidati je bil zanimiv. Rezultat, ki sta ga dosegla Türk in Peterle, pa posledica zelo dobre kampanje.

---

¹¹ Glej: INTERNET 1

Tabela 6.4.2: Kandidati za predsednika republike 2007 ter število dobljenih glasov po 1. krogu volitev

KANDIDATI ZA PREDSEDNIKA REPUBLIKE 2007	ŠTEVILO GLASOV PO 1. KROGU VOLITEV
1. mag. Darko Krajnc	21.526 glasov ali 2,18 %
2. Zmago Jelinčič Plemeniti	188.951 glasov ali 19,16 %
3. Mitja Gaspari	237.632 glasov ali 24,09 %
4. dr. Danilo Türk	241.349 glasov ali 24,47 %
5. Elena Pečarič	8.830 glasov ali 0,90 %
6. Monika Piberl	4.729 glasov ali 0,48 %
7. Lojze Peterle	283.412 glasov ali 28,73 %

Vir: INTERNET 16.

Slovenija je za Slovence svet v malem in velika vprašanja sveta so tudi velika vprašanja o prihodnosti Slovenije. Kar je nekaterim veljalo za samoumevno, zdaj tu dvakratno ne velja. Prvič zato, ker je bila nad družbo do zloma Jugoslavije senca pomanjkanja demokracije, drugič pa zato, ker je (bila) nad Slovenijo po osamosvojitvi senca pomanjkanja demokratične prakse, torej tradicije, ki bi jo mlada demokracija morala imeti, da bi polno zaživela svoje življenje. Prvi krog predsedniških volitev v Sloveniji je v zvezi s tem dal pomembno sporočilo: ljudje so v drugi krog izvolili dva kandidata, ki sta se opredelila za politično sredino, hkrati pa sta razpravo o prihodnosti Slovenije postavila pred razpravo o njeni preteklosti.

Treba je povedati, da je tretje uvrščen Mitja Gaspari vodil zelo korektno volilno kampanjo in se je do mnogih vprašanj opredeljeval mnogo bolj vsebinsko kot konkurenti. Pomembni odtenek njegove kandidature pa je bila podpora ljudi, ki so vladi hoteli dokazati, da so bile volitve 2004 nesporazum in da je mogoče stvari postaviti nazaj, v zanje »normalno« stanje. Ni mogoče

spregledati, da sta bila tako Lojze Peterle kot Danilo Türk za Milana Kučana in za Janeza Stanovnika enakovredna motnja. Oba zmagovalca prvega kroga sta imela pravzaprav enako taktiko. Vsak s svoje pozicije sta poskušala osvojiti čim širši krog sredine, hkrati sta potihoma računala na čim širšo podporo strankarskih in ideoloških zaledij. Kar je počivalo v tišini, je po prvem krogu postalo glasno. Peterle je bil neizprosno jasno postavljen pred zid delitve po blokovski osi levica – desnica. Toda tudi Türk na podoben način ni imel izbire. Javna podpora Kučana in Stanovnika ga je v javnosti opredelila in obremenila proti lastni volji, hkrati pa je bilo na dlani, da je ni mogel in ni smel odkloniti. Paradoks je bil, da je dotakratni uspeh obeh kandidatov postal talec zainteresiranih političnih skupin, katerih volja do moči je bržkone presegala njune takratne individualne zmožnosti. Vseeno ni šlo spregledati, da je bila javnost tista, ki je že povedala, katere simbolne vrednosti je videla kot zavezo prihodnjega predsednika Slovenije.

Zdi se, da je bil Peterle v precej bolj zapletenem položaju kakor Türk, čeprav je iz prvega kroga izšel kot nesporni zmagovalec. Toda na koncu je osebnost kandidata tista, ki javnost prepriča ali ne. Zaledja in interesi, intrige in anonimke so redni spremljevalci kampanj in sprenevedal bi se vsak kandidat, ki tega ne bi vedel že vnaprej¹².

Ker, kot rečeno, nobeden izmed kandidatov ni dobil večine veljavnih glasov, kot zahteva zakon o volitvah predsednika republike, je državna volilna komisija razpisala ponovno glasovanje oziroma drugi krog volitev, ki je potekal 11. novembra, v njem pa sta se pomerila Peterle in Türk¹³.

Oba predsedniška kandidata na predsedniških volitvah 2007 sta bila sredi volilne kampanje pred drugim krogom volitev optimistična. Lojze Peterle je napovedoval, da bo poskušal v drugi krog privabiti vse tiste volivce, ki so v prvem krogu ostali doma, Danilo Türk pa se je bolj posvetil vsebinskim vprašanjem. V obeh volilnih štabih so do 25. oktobra 2007 zbrali in porabili približno enako sredstev.

Lojze Peterle, ki je v prvem krogu dobil največ glasov, je rekel, da je bilo vzdušje v njihovem volilnem štabu pred drugim krogom optimistično in delovno, razlog za optimizem pa jim je dajalo dejstvo, da so v prvem krogu zmagali in gredo lahko zato v drugi krog bolj sproščeno. V drugem krogu je nekoliko spremenil samo volilno kampanjo, in sicer tako, da je bila ta bolj

---

¹² Glej: INTERNET 3

¹³ Glej: INTERNET 9

neposredna. Volilna kampanja je potekala na način, da je zavzemal jasna stališča do ključnih vprašanj o prihodnosti in s tem poskušal prepričati volivke in volivce, da je Lojze Peterle pravi za Slovenijo. Še naprej je delal na programu, ki je pomemben za vso Slovenijo, predvsem pa skušal v drugi krog pritegniti čim več volivcev.

Tudi Peterletov tekmeč v drugem krogu Danilo Türk je pojasnil, da je vzdušje v njihovem štabu odlično in delovno. Po njegovih navedbah pred drugim krogom večjih sprememb v kampanji ni načrtoval, jo pa je nekoliko nadgradil. Podrobneje so se posvetili vsebinskim vprašanjem, kolikor je bilo le mogoče, pa je bil prisoten tudi v različnih krajih po Sloveniji¹⁴.

V drugem krogu volitev 11. novembra je tako največ glasov dobil Danilo Türk, in sicer 677.333 glasov oz. 68,03 odstotka, njegov tekmeč Lojze Peterle pa je prejel 318.288 glasov ali 31,97 odstotka.

Tabela 6.4.3: Kandidata za predsednika republike 2007 ter število dobljenih glasov po 2. krogu volitev

KANDIDATA ZA PREDSEDNIKA REPUBLIKE 2007	ŠTEVILO GLASOV PO 2. KROGU VOLITEV
1. Lojze Peterle	318.288 glasov ali 31,97 %
2. Danilo Turk	677.333 glasov ali 68,03 %

Vir: INTERNET 16.

Volilna udeležba v prvem krogu predsedniških volitev 2007 je bila 57,67-odstotna. Na volišča se je odpravilo skupaj 992.245 volilnih upravičencev, od skupaj 1.720.481 volivcev, ki so imeli ta dan volilno pravico. Sicer so 21. oktobra volivci oddali 991.708 glasovnic, neveljavnih je bilo 5.279.

Volilna udeležba v drugem krogu predsedniških volitev pa je bila 58,46-odstotna. Na volišča se je odpravilo skupaj 1.005.595 volilnih upravičencev, od skupaj 1.720.174 volivcev, ki so imeli ta

¹⁴ Glej: INTERNET 10

dan volilno pravico. Volivci so 11. novembra oddali 1.005.359 glasovnic, neveljavnih je bilo 9.738¹⁵.

Tabela 6.4.4: Volilna udeležba v 1. in 2. krogu volitev l. 2007

VOLILNA UDELEŽBA V 1. KROGU VOLITEV 2007	VOLILNA UDELEŽBA V 2. KROGU VOLITEV 2007
992.245 volivcev ali 57,67 %	1.005.595 volivcev ali 58,46 %

Vir: INTERNET 16.

---

¹⁵ Glej: INTERNET 16

7. VOLILNA UDELEŽBA NA VOLITVAH V DRŽAVNI ZBOR IN LOKALNIH VOLITVAH

7.1 VOLITVE V DRŽAVNI ZBOR LETA 1992, 1996, 2000, 2004

V samostojni Sloveniji so bile do danes izvedene štiri državnozbornske volitve. Prve so bile izvedene leta 1992, druge leta 1996, tretje leta 2000 in zadnje leta 2004. Volilna udeležba je bila najvišja na prvih državnozbornskih volitvah leta 1992 (kar se povezuje s tem, da so bile leta 1992 prve demokratične volitve in so potekale vzporedno z volitvami za predsednika republike), ki je bila kar 85,84-odstotna, najnižja volilna udeležba pa je bila na državnozbornskih volitvah leta 2004 in sicer 60,65-odstotna.

Tabela 7.1.1: Volilna udeležba na volitvah v državni zbor l. 1992, 1996, 2000, 2004

	1992	1996	2000	2004
št. volilnih upravičencev	1.491.374	1.542.218	1.586.695	1.634.402
št. oddanih glasovnic	1.277.604	1.136.211	1.116.218	991.123
volilna udeležba v odstotkih	85,84 %	73,70 %	70,34 %	60,65 %

Vir: Krašovec in Boh 2002: 177; INTERNET 19.

7.2. LOKALNE VOLITVE

V samostojni Sloveniji so bile do danes prav tako izpeljane štiri lokalne volitve. Prve leta 1994, druge leta 1998, nato leta 2002 in zadnje leta 2006. Najvišja volilna udeležbah je bila na lokalnih volitvah leta 2002 (kar se povezuje s tem, da so te volitve potekale vzporedno s predsedniškimi volitvami), in sicer 72,1-odstotna, najnižja volilna udeležba pa leta 2006, samo 58,22-odstotna.

Tabela: 7.2.1.: Volilna udeležba na lokalnih volitvah l. 1994, 1998, 2002, 2006

	1994	1998	2002	2006
volilna udeležba v odstotkih	61,6 %	58,3 %	72,1 %	58,22 %

Vir: Haček 2004: 184; INTERNET 20.

8. ZAKLJUČEK

V samostojni Sloveniji so bile do danes izpeljane štiri predsedniške volitve. Prve so bile leta 1992, na katerih se je za položaj predsednika republike potegovalo 8 kandidatov, druge leta 1997, na katerih se je prav tako potegovalo 8 kandidatov, tretje leta 2002, na katerih se je potegovalo 9 kandidatov, in četrte leta 2007, na katerih se je potegovalo 7 kandidatov.

Od prvih demokratičnih volitev leta 1992 pa do zadnjih leta 2007, lahko opazimo, da se zmanjšuje število kandidatov, ki so jih za predsednika predlagale parlamentarne stranke. Takrat je nastopilo sedem takih kandidatov, leta 1997 so bili trije, leta 2002 so bili sicer štirje, leta 2007 pa se je v tekmi za stolček v predsedniški palači potegoval le en takšen kandidat. Ostali so kandidirali neodvisno, nekateri s podporo zunajparlamentarnih strank¹⁶.

Število neodvisnih kandidatov na predsedniških volitvah torej narašča. Leta 1992 je bil samo en neodvisni kandidat, in sicer Milan Kučan, ki je takrat na volitvah tudi zmagal, leta 1997 sta bila neodvisna kandidata dva, Marjan Cerar in ponovno Milan Kučan, ki je spet slavil zmago, leta 2002 so bili takšni kandidati štirje, Barbara Brezigar, Jure Cekuta, Franc Arhar in Franc Bučar (zmagovalec teh volitev Janez Drnovšek je kandidiral s podporo LDS), in leta 2007 so kandidirali trije neodvisni kandidati, Mitja Gaspari, Lojze Peterle in končni zmagovalec volitev Danilo Türk.

Na osnovi tega lahko potrdim svojo prvo hipotezo, ki pravi, da se *pogostost neodvisnih kandidatov na predsedniških volitvah v obdobju 1992–2007 povečuje*.

Tabela 8.1: Primerjava števila neodvisnih kandidatov na predsedniških volitvah 1992, 1997, 2002, 2007

	ŠTEVILO NEODVISNIH KANDIDATOV
VOLITVE LETA 1992	1 , Milan Kučan
VOLITVE LETA 1997	2 , Milan Kučan in Marjan Cerar
VOLITVE LETA 2002	4 , Barbara Brezigar, Jure Cekuta, Franc Arhar, Franc Bučar
VOLITVE LETA 2007	3 , Mitja Gaspari, Danilo Türk, Lojze Peterle

¹⁶ Glej: INTERNET 7

Po podatkih državne volilne komisije je bila na prvih predsedniških volitvah v samostojni Sloveniji leta 1992 volilna udeležba 85,84-odstotna, leta 1997 je bila 68,65-odstotna, leta 2002 v prvem krogu 72,07-odstotna in v drugem pa 65,39-odstotna ter leta 2007 v prvem krogu 57,67 odstotna in v drugem krogu 58,64-odstotna.

Iz spodnje tabele je razviden trend upadanja volilne udeležbe na predsedniških volitvah. Volilna udeležba je bila do sedaj najvišja na prvih predsedniških volitvah leta 1992, za kar razlog verjetno leži tudi v tem, da so predsedniške volitve sovpadale z državnozborskimi. Najnižjo volilno udeležbo pa smo zabeležili na zadnjih volitvah leta 2007, ta je bila v prvem krogu še nekoliko nižja kot v drugem. Iz tega padajočega trenda nekoliko izstopa volilna udeležba na predsedniških volitvah leta 2002, razlog za to je verjetno dejstvo, da smo Slovenci po dveh mandatih Milana Kučana, izbirali novega predsednika države, pa tudi to, da so volitve sovpadale z lokalnimi volitvami. Upad volilne udeležbe je opaziti tudi na volitvah v državni zbor in lokalnih volitvah.

Na osnovi podatkov o volilni udeležbi ugotavljam, da svoje druge hipoteze, da je *udeležba državljanov na volitvah za predsednika republike višja, kot na državnozborskih in lokalnih volitvah*, ne morem ne potrditi in ne zavrni. Volilna udeležba je namreč na predsedniških volitvah vsa leta nekoliko nižja kot na državnozborskih volitvah, z izjemo leta 2002, ko so predsedniške, kot že omenjeno, sovpadale z lokalnimi. Volilna udeležba na lokalnih volitvah pa je nekoliko nižja kot na predsedniških, z izjemo leta 2002, ko so sovpadale, in leta 2006. Tako je volilna udeležba na predsedniških volitvah včasih višja, včasih pa nižja kot na volitvah v državni zbor in lokalnih volitvah.

Tabela 8.2: Primerjava volilne udeležbe na predsedniških, lokalnih in državnozborskih volitvah

	1992	1997	2002	2007
volilna udeležba na predsedniških volitvah	85,84 %	68,65 %	72,1 %	57,67 %
	1994	1998	2002	2006
volilna udeležba na lokalnih volitvah	61,6 %	58,3 %	72,1 %	58,22 %
	1992	1996	2000	2004
volilna udeležba na volitvah v državni zbor	85,84 %	73,70 %	70,34 %	60,65 %

9. LITERATURA

1. Boh, Tomaž in Damjan Lajh (2003): Predsedniški kandidati in desne stranke 1992–2002. V Danica Fink-Hafner in Tomaž Boh (ur.): *Predsedniške volitve 2002*, 153–174. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
2. Brezovšek, Marjan, Miro Haček in Milan Zver (2007): *Democratic Praxis in Slovenia*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.
3. Cerar, Miro, Aleš Novak, Marijan Pavčnik in Anton Perenič (1998): *Praktikum v pravoznanstvo*. 3. bistveno spremenjena in dopolnjena izdaja. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
4. Cerar, Miro (1997): Položaj in vloga predsednika Republike Slovenije. *Teorija in praksa* 34(5), 763–780.
5. Erznožnik, Matjaž (1992): Predsedniški kandidati v podrejenem položaju. *Delo* 1.12. (278), 2.
6. Ferfila, Bogomil (2001): *Države in svet: States and the world*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
7. Grad, Franc (1996): *Volitve in volilni sistem*. Ljubljana: Inštitut za javno upravo pri Pravni fakulteti.
8. Grad, Franc, Igor Kaučič, Ciril Ribičič in Ivan Kristan (1996): *Državna ureditev Slovenje*. 2. spremenjena in dopolnjena izdaja. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
9. Grad, Franc (2000): *Parlament in vlada*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
10. Grad, Franc (2007): Zakon o volitvah predsednika republike s komentarjem. V *Predpisi o volitvah predsednika republike in v državni svet 2007*, 23–40. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.

11. Haček, Miro (2004): Rezultati lokalnih volitev 2002. Priloga. V Marjan Brezovšek, Miro Haček in Alenka Krašovec (ur.): *Lokalna demokracija I.: Analiza lokalnih volitev 2002*, 184–186. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
12. Hague, Rod and Martin Harrop (2001): *Comparative government and politics: an introduction*. 5th edition. Basingstoke, New York: Palgrave.
13. Hague, Rod and Martin Harrop (2007): *Comparative government and politics: an introduction*. 7th edition. Basingstoke, New York: Palgrave Macmillan.
14. Kaučič, Igor (1992): Volitve predsednika republike. *Teorija in praksa* 29(7–8), 737–741.
15. Krašovec, Alenka in Tomaž Boh (2002): Podatki o preteklih volitvah (1990, 1992, 1996, 2000). Priloga 3. V Danica Fink-Hafner in Tomaž Boh (ur.): *Parlamentarne volitve 2000*, 170–193. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
16. Krašovec, Alenka (2007): *Volilne študije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
17. Kustec – Lipicer, Simona (2003): Programi predsedniških kandidatov na dosedanjih volitvah za predsednika Republike Slovenije kot mehanizem oblikovanja dnevnega reda v tranziciji. V Danica Fink-Hafner in Tomaž Boh (ur.): *Predsedniške volitve 2002*, 277–296. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
18. Lajh, Damjan in Alenka Krašovec (2003): Položaj predsednikov držav v izbranih ustavnih ureditvah: primerjava med baltskimi, postjugoslovanskimi in srednjeevropskimi državami. V Danica Fink-Hafner in Tomaž Boh (ur.): *Predsedniške volitve 2002*, 75–95. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
19. Lajh, Damjan (2003): Vloga in položaj šefa države v socialistični Jugoslaviji in v državah, nastalih na ozemlju nekdanje Jugoslavije. V Danica Fink-Hafner in Tomaž Boh (ur.): *Predsedniške volitve 2002*, 97–115. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
20. LeLoup, Lance T. and Steven A. Shull (2003): *The president and Congress: collaboration and combat in national policymaking*. New York: Longman.

21. Lukšič, Igor (1993): Zmagovalci in poraženci volitev 1992. V: Frane Adam (ur.): *Volitve in politika po slovensko: zbornik ocen, razprav napovedi*, 13–28. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
22. Lukšič, Igor (2001): *Politični sistem Republike Slovenije*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
23. Pečauer, Marko (1997): Dolga predsednikova senca. *Delo* 15. 11. (264), 29.
24. Pečuljić, Miroslav (1971): Pojam i determinante političkog sistema. V Adolf Bibič (ur.): *Politička znanost: predmet i suština*, 100–111. Zagreb: Naprijed.
25. Rakočević, Slobodan in Peter Bekeš (1994): *Državna uprava: vloga, položaj, organizacija, delovanje*. 2. dopolnjena in spremenjena izdaja. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
26. Ribarič, Miha (1996): Predsednik Republike Slovenije in parlament. V Marjan Brezovšek (ur.): *Slovenski parlament – izkušnje in perspektive: zbornik referatov*, 119–136. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
27. Taškar, Jana (1992a): Prvi del priprav na volitve je končan. *Delo* 12. 11. (262), 1.
28. Taškar, Jana (1992b): Kandidature ustrezajo. *Delo* 14. 11. (264), 2.
29. Taškar, Jana (1992c): Milan Kučan že v prvem krogu, med strankami pa je prva LDS. *Delo* 7. 12. (283), 1.
30. *Ustava Republike Slovenije* (2005). Ljubljana: Mladinska knjiga.
31. Bogdanor, Vernon (1992): *The Blackwell Encyclopaedia of Political Science*. Oxford, Cambridge (Mass.): Blackwell.
32. Zajc, Drago (2003): Predsedniške volitve 2002 v Sloveniji – pomen volilnih pravil in vloga osebnosti. V Danica Fink-Hafner in Tomaž Boh (ur.): *Predsedniške volitve 2002*, 177–191. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

10. INTERNETNI VIRI

INTERNET 1: Bezjak, Petra (2007): *Resnična resničnost*. Dostopno na http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,49&so=Sobotna+priloga&da=20070811&ed=&pa=7&ar=7eba041d736c096bd5a0b33d97ed78ca04&fromsearch=1 (7. april 2008).

INTERNET 2: Državna volilna komisija (2007): *Seznam kandidatur za volitve predsednika/predsednice republike, ki bodo 21. oktobra 2007*. Dostopno na <http://www.dvk.gov.si/PRESEDNIK2007/kandidati.html> (25. marec 2008)

INTERNET 3: Markeš, Janez (2007): *Velik svet in Slovenija z njim*. Dostopno na http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,49&so=Delo&da=20071103&ed=0&pa=5&ar=7461d3f2ccc636e8b2aa43961a5bf35204&fromsearch=1 (8. april 2008).

INTERNET 4: Republiška volilna komisija (1997): *Seznam kandidatov za predsednika republike na volitvah, ki bodo 23. 11. 1997*. Dostopno na <http://volitve.gov.si/vp1997/preds97/kandidati.html> (23. marec 2008).

INTERNET 5: Republiška volilna komisija (2002): *Seznam kandidatov za predsednico-predsednika republike*. Dostopno na <http://volitve.gov.si/vp2002/> (25. marec 2008).

INTERNET 6: Slovenska tiskovna agencija (2002): *Uradni izid volitev predsednika*. Dostopno na <http://24ur.com/uradni-izid-volitev-predsednika.html> (2. april 2008).

INTERNET 7: Slovenska tiskovna agencija (2007): *(Ne)strankarski predsedniški kandidati*. Dostopno na http://www.delo.si/index.php?sv_path=41,231361,233940&src=rp (20. marec 2008).

INTERNET 8: Slovenska tiskovna agencija (2007): *Med uradnimi predsedniškimi kandidati tudi Monika Piberl*. Dostopno na http://www.delo.si/index.php?sv_path=41,231361,243083&fromsearch=1 (5. april 2008).

INTERNET 9: Slovenska tiskovna agencija (2007): *Poročilo o izidu volitev pri predsedniku DZ*. Dostopno na <http://www.sta.si/nakup.php?ConfirmationID=1272575108> (10. april 2008).

INTERNET 10: Slovenska tiskovna agencija (2007): *Peterle in Türk optimistično pričakujeta drugi krog.* Dostopno na <http://www.sta.si/nakup.php?ConfirmationID=200439006> (10. april 2008).

INTERNET 11: Slovenska tiskovna agencija (2007): *Slovenija bo v nedeljo volila tretjega predsednika države.* Dostopno na http://www.delo.si/index.php?sv_path=41,231361,246822 (25. marec 2008).

INTERNET 12: Taškar, Jana (2002): *Janez Drnovšek je predsednik države.* Dostopno na http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,49&so=Delo&da=20021202&ed=0&pa=1&ar=f4c8869ea2add759eef7b8fccc4ff89804&fromsearch=1 (2. april 2008).

INTERNET 13: Uradni list Republike Slovenije (1992): *Poročilo o izidu predsedniških volitev.* Dostopno na http://www.uradni-list.si/_pdf/1992/Ur/u1992060.pdf (20. marec 2008).

INTERNET 14: Uradni list Republike Slovenije (1997): *Poročilo o izidu volitev predsednika republike.* Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=199776&stevilka=3661> (23. marec 2008).

INTERNET 15: Uradni list Republike Slovenije (2002): *Poročilo o izidu volitev predsednika republike.* Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2002103&stevilka=5156> (25. marec 2008).

INTERNET 16: Uradni list Republike Slovenije (2007): *Poročilo o izidu volitev predsednika republike.* Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2007110&stevilka=5479> (1. april 2008).

INTERNET 17: Vatovec, Jadran (2007): *Lahko Lojze Peterle ulovi Danila Türka?* Dostopno na http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,49&so=Slovenske+novice&da=20071023&ed=&pa=2&ar=9e8575edfe86cd7a5b10b619f83bcb8a04&fromsearch=1 (25. marec 2008).

INTERNET 18: Vatovec, Jadran (2007): *Za predsednika v drugi krog.* Dostopno na http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,49&so=Slovenske+novice&da=20071022&ed=&pa=3&ar=bdacad5fd2f2b10d5341825699d3613a04&fromsearch=1 (7. april 2008).

INTERNET 19: Državni portal Republike Slovenije (2004): *Volitve v Državni zbor Slovenije 2004*. Dostopno na http://volitve.gov.si/dz2004/html/udel_ve.htm (15. april 2008).

INTERNET 20: Državni portal Republike Slovenije (2006): *Lokalne volitve 2006*. Dostopno na http://volitve.gov.si/lv2006/udelezba/obcine_naziv.html (15. april 2008).